EFFEKTEN AV KATT PÅ SÄRSKILT BOENDE FÖR ÄLDRE

En kvantitativ registerstudie

Författare:

Ann-Sofie Edin

Leg. Sjuksköterska

Validatör:

Catherine E. Berglund

Silviasjuksköterska

Certifierad BPSD utbildare

Edin, Ann-Sofie

Sammanfattning

Bakgrund: 90% av de som drabbats av demenssjukdom kommer någon gång under sin sjukdom drabbas av BPSD-beteendemässiga och psykiska symptom vid demens. Dessa symptom kan orsaka stort lidande inte bara för den som drabbats av en demenssjukdom, utan också för de anhöriga samt kan ge utmaningar för de som vårdar den demenssjuka. Det finns en del forskning gjord på vårdhund men forskning på katt i vården är bristfällig. Studier visar att sällskapsdjur kan höja livskvaliteten, minska depressioner, minska mängden kolesterol och blodtryck sjunker. Dessutom har man sett att medarbetare får bättre arbetsmiljö och kostnaderna för vård och medicinering minskar.

Syftet: Föreliggande registerstudie syftar till att undersöka vilken effekt en katt kan ha på beteendemässiga och psykiska symptom hos boende med demenssjukdom och som bor på ett särskilt boende för äldre. Syftet är också att undersöka om katt kan ha effekt på läkemedelsanvändning.

Metod: Datainsamling via Svenska BPSD registret med skattningsinstrumentet NPI-NH Neuropsychiatric Inventory- Nursing Home Version. Studien jämför skillnader i NPI-NH poäng från start i mars 2020 till mars 2021. De symptom som avsetts mätas med skattningsinstrumentet NPI-NH är depression, ångest, agitation, apati och motorisk oro. Alla symptomen presenteras i stapeldiagram. I föreliggande studie presenteras även den totala NPI-NH poängen för samtliga symptom i registret i stapeldiagram. Skillnaderna mellan startvärden och uppföljningsvärden presenteras i procent. Läkemedelsbehandling med zopiklon, oxadepam, risperidon och haloperidol visualiseras i registret för perioden och presenteras i linjediagram med antal boende och läkemedelsmängd.

Resultat: Studien visar att katt har gett positivt resultat med minskad NPI-NH poäng för boende med demenssjukdom. Totala NPI-NH poängen minskade med 39,44%. Depression visade sig minska med 58,33%. Symptom för ångest minskade med 43,82%. Agitation minskade med 52,31%. Apati minskade med 60% och motorisk rastlöshet minskade med 22,88%. Läkemedelsbehandling med zopiklon minskade från att två boende hade sömnmedicin och vid studiens slut hade ingen boende längre behov av sömnmedel. Läkemedlet oxascand minskade från en boende vid studiens start till att ingen boende hade behov av lugnande och ångestdämpande läkemedel vid studiens slut. Behandling med läkemedlet risperidon hade en person vid studiens start. I april hade två personer risperidon. I januari 2021 hade behandlingen minskat till en person som hade risperidon och låg därefter oförändrat till studiens slut. Under studiens gång hade ingen boende haloperidol läkemedel ordinerat och går därför inte att mäta effekten av.

Slutsats: Katt med specifika egenskaper som passar i vårdmiljö kan ha god effekt och minska BPSD symptom hos boende med demenssjukdom. Mer forskning på katt i vården behövs och mer studier i ämnet är befogat för att kunna få in mer underlag så riktlinjer för katt i vården skall kunna skrivas.

Nyckelord: Katt, Terapikatt, Särskilt boende för äldre (SÄBO), Demenssjukdom, BPSD

Abstract.

Background: 90% of those who suffer from dementia will at some point during their illness suffer from BPSD-Behavioral ang Psychological Symptoms of Dementia. These symptoms can cause great suffering not only for the person who is suffering from a dementia disease, but also for the relatives and challenges for those who care for dementia patient. There is some research done on therapy dogs but research on cats in health care is deficient. Studies show that pets can increase the quality of life, depression decreases, and the amount of cholesterol and blood pressure drops. In addition, it has been shown that employees get a better working environment, and the costs of care and medication are reduced.

Aim: The present study aims to investigate what effect a cat can have on the behavioral and psychological symptoms of residents with dementia and who live in a nursing home for elderly. The aim is also to investigate whether cats can influence medication use.

Method: Data collection through the Swedish BPSD register with the instrument NPI-NH Neuropsychiatric Inventory-Nursing Home Version. The study compares differences in NPI-NH scores from start in March 2020 to March 2021. The symptoms intended to be measured with the NPI-NH assessment instrument are depression, anxiety, agitation, apathy and motorial anxiety. All symptoms are presented in bar graphs. In the present study, the total NPI-NH score for all symptoms in the register is also presented in a bar graph. The differences between start values and follow-up values are presented in percentage. Medication treatment with zopiclone, oxadepam, risperidone and haloperidol are visualized in the register for the period and presented in line diagrams with number of residents and amount of medication.

Results: The study shows that cats have given positive results with reduced NPI-NH points for residents with dementia. The total NPI-NH score decreased by a total of 39.44%. Depression was found to decrease by 58.33%. Symptoms of anxiety decreased by 43.82%. Agitation decreased by 52.31%. Apathy decreased by 60% and Motorial restlessness decreased by 22,88%. Medication treatment with zopiclone decreased from two residents

having sleeping pills and at the end of the study, no residents needed sleeping pills anymore. The medication oxascand decreased from one resident at the start of the study to no resident needing sedative and anti-anxiety medication at the end of the study. Treatment with the medication risperidone was at the start of the study one person. In April two people had risperidone. By January 2021, the treatment had been reduced to one person who had risperidone and then remained unchanged until the end of the study. During the study, no resident had Haloperidol medication and can therefore not be measured the effects.

Conclusion: Cats with specific characteristics that are suitable in a care environment can have a good effect and reduce BPSD symptoms in residents with dementia. More research on cats in nursing homes is needed and more studies in the subject are justified to be able to obtain more data so that guidelines for cats can be written.

Keywords:

Cat, Therapy cat, Nursing home, Dementia, BPSD

Innehållsförteckning

1. Inledning 1
2. Bakgrund 2
3. Termer och definitioner 3
3.1 Demenssjukdom 3
3.2 BPSD-Beteendemässiga och psykiska symptom vid demens 4
3.3 Terapikatt 5
3.4 Övriga begreppsdefinitioner 5
3.5 Problemformulering 6
4. Syfte 6
4.1 Frågeställningar 6
5. Metod 7
5.1 Design 7
5.2 Urval 7
5.3 Deltagare 7
5.4 Bortfall 7
5.5 Datainsamling 7
5.6 Dataanalys 8
5.7 Forskningsetiska överväganden 9
6. Resultat 10
6.1 Totala BPSD poängen över samtliga symptom 10
6.1.1 BPSD symptomet Depression 10
6.1.2 BPSD symptomet Ångest 10
6.1.3 BPSD symptomet Agitation 11
6.1.4 BPSD symptomet Apati 11
6.1.5 BPSD symptomet Motorisk oro 11
6.2 Skillnader i läkemedelsanvändning 11
6.2.1 Neuroleptika 11
6.2.2 Zopiklon 12
6.2.3 Lugnande läkemedel Oxadepam 12
7. Diskussion 12
7.1 Huvudresultat 12
7.2 Resultatdiskussion 12
7.3 Metoddiskussion 15
7.4 Förslag till fortsatt forskning 16

7.5 Slutsats 16
8. Referenslista 19
9. Bilagor 23
Bilaga 1 23
Tabeller 24
Tabell 1. 24
Tabell 2. 24
Tabell 3. 25
Tabell 4. 25
Tabell 5. 26
Tabell 6. 26
Tabell 7 26
Tabell 8 27
Tabell 9 27
Tabell 10 28
Tabell 11 28
Tabell 12 29
Tabell 13 29
Tabell 14 30
Tabell 15 30
Tabell 16 30
Tabell 17 31
Tabell 18 31
Tabell 19 32
Tabell 20 32
Tabell 21 33
Tabell 22 33

1. Inledning

Demenssjukdom kan orsaka stort lidande inte bara för den som är sjuk utan också för närmast anhörig och deras familj. Av de som drabbas av demenssjukdom kommer 90% få besvär med beteendemässiga och psykiska symptom som tillexempel ångest, depression, agitation eller motorisk oro (Svenskt demenscentrum 2010; BPSD, 2021a). Det finns inget botemedel för personer som drabbas av demenssjukdom. Vissa läkemedel finns för att sakta ner förtviningen av nervceller men dessa har bara effekt på den kognitiva funktionen en tid, men inte på eventuella andra symptom (Nordeng & Spigset,2009; Edberg, 2009). Även de som vårdar personer med demenssjukdom på särskilt boende för äldre kan ha svårt att tolka och förstå vad den boende vill förmedla. De beteenden och symptomen som är relaterade till demenssjukdomen kan vara svåra att hantera och kan orsaka stress samt känsla av otillräcklighet hos personalen (Edberg,2009). De läkemedel som finns för att behandla beteendemässiga och psykiska symptom är samma som för de utan demenssjukdom. Läkemedel till äldre skall användas med försiktighet då äldre lättare drabbas av svåra biverkningar då kroppens nedbrytning av läkemedel naturligt minskar på grund av naturligt åldrande. Dessutom kan antipsykotiska läkemedel ge biverkningar som orsakar ytterligare försämring av kognitionen och kan orsaka förvirring och risk för fall. Riskerna är störst hos personer som redan har en nedsatt kognition till följd av demenssjukdom. Även läkemedel som ångestdämpande, sömnmedel och starka smärtlindrande läkemedel skall användas med försiktighet då hjärnan blir mer känslig med ökad ålder (Nordeng & Spigset,2009; Läkemedelsverket, 2008; Edberg, 2009; Bergqvist & Magnusson, 2019). Därför är det viktigt att läkemedel aldrig skall vara förstahandsalternativet för att behandla beteendemässiga och psykiska symptom (BPSD) hos en äldre person med demenssjukdom (Bergqvist & Magnusson, 2019). I BPSD registret försöker man i stället identifiera bakomliggande orsaker till symptomet och hitta lämpliga vårdåtgärder i syfte att minska förekomsten av beteendemässiga och psykiska symptom. Vårdåtgärder kan vara allt från miljöanpassning, taktil massage, sång och musik eller reminiscens för att nämna några exempel. Vårdåtgärderna skall alltid vara individanpassade och en levnadsberättelse är då till hjälp (Edberg, 2009; BPSD,2021b; Bergqvist & Magnusson, 2019). Många människor har en relation till djur av olika slag genom hela livet. Från att man är barn, vuxen och äldre. Djur betyder mycket för människan och studier visar på att sällskapsdjur ökar livskvalitén, välbefinnande, och minskar BPSD symtom för personer med demenssjukdom. Personer som tidigare inte pratat så mycket kan uttrycka sig väl med djuret och man tror detta kan bero på

den kravlösa kommunikationen som sker med djur. Människor med djur upplever bättre hälsa enligt studier (Manimalisrapporten, 2017; Beck-Friis, 2007).

2. Bakgrund

I Sverige lever 130 000–150 000 personer med demenssjukdom. Varje år insjuknar 20 000–25 000 personer i sjukdomen. Man beräknar utifrån dagens befolkningsprognos att år 2030 kommer ca. 180 000–190 000 personer vara drabbade av demenssjukdom (Svenskt demenscentrum, 2008a). 40% av alla personer i Sverige med demensdiagnos bor på ett särskilt boende för äldre (Socialstyrelsen 2012; Socialstyrelsen,2017). Äldre personer med kognitiv svikt vid Alzheimer typ förlorar med tiden kommunikationsförmågan och kan få svårt att kontrollera sitt beteende. Det är ofta svårt att behandla de beteendemässiga och psykiska symptom som apati, agitation, skrik samt även ibland självskadebeteende. Flera försök har gjorts med hund och resultat har visat att personen mått bättre och lett till minskad medicinering och ett lugnare beteende (Manimalisrapporten, 2005). Det finns i dagsläget inte så mycket forskning på kattens påverkan för äldre i äldreomsorgen. Det finns mer studier på vårdhund och riktlinjer har därför kunnat skrivas (Socialstyrelsen, 2014; Westerholm, 2019). Civilekonomen och före detta utredaren Susanne Gaje (2019) har nyligen bedrivit en intervjuundersökning i ämnet där hon beskriver erfarenheterna av katt på äldreboende ur boendeperspektiv och personalperspektiv. Kattens lämplighet beskrivs som viktig och de äldre upplevde att katten gav dem glädje, lyckokänsla och minskad oro. Samt att med katt på äldreboende beskrevs miljön som mer hemtrevlig. Personalen på äldreboende vittnar om ökad gemenskap och samtal både med och om katten. Katträdsla var ett problem som kunde förekomma och bör tas hänsyn till bland annat genom att ha djurfria avdelningar på äldreboendet. Bland de mer oväntade resultaten var att förekomsten av allergi inte utgjorde så svårt problem enligt resultaten. I Manimalisrapporterna (2005, 2017) beskrivs sällskapsdjurs betydelse för människan. På äldreboende kan djur resultera i att äldre känner sig mindre ensamma enligt studier. Livskvaliteten höjs, depressioner minskar samt mängden kolesterol och blodtryck sjunker. Djur har visat sig kunna hjälpa till att öka konversation mellan boende, då de äldre har något att titta på samt gemensamt börja prata om. Dessutom har det visats sig att djur även ger personalen bättre arbetsmiljö och kostnaderna för vård och medicinering minskar (Norling, 2002; Manimalisrapporten, 2017). Oxytocin frisätts vid beröring och man har tittat på detta i studier och kommit fram till att när man klappa ett djur frisätts oxcytocin och leder till att stress minskar och ger effekt med minskad oro. Man har dessutom sett att vid ögonkontakt frisätts oxytocin och man har därför sett en bättre effekt av att klappa en levande

hund än till exempel en robothund (Manimalisrapporten, 2020). Bergler & Loewy (1992) har studerat ensamma äldre kattägare och jämfört deras situation med två andra grupper, par med katt och en kontrollgrupp utan katt. Kattägarna är mer nöjda med hälsa och livskvalitet och ser mer positivt på vardagen än gruppen utan katt.
Husdjurens icke verbala kommunikation har visat sig vara uppskattat av människor som drabbats av svår sjukdom. Man kan gråta och samtala med sitt djur. Djuren lyssnar och finns där trots sjukdom. Speciellt beskrivs hundens betydelse för människan både fysiskt, psykiskt och existentiellt (Beck-Friis et al. 2007). Studier tyder på att djurägare upplever en starkare känsla av sammanhang när de drabbats av sjukdom än människor utan husdjur. Begreppet KASAM myntades av professorn Antonovsky och betyder känsla av sammanhang. Människan upplever förbättrad hälsa när tillvaron känns meningsfull, begriplig och hanterbar (Beck-Friis et al. 2007; Langius-Eklöf, 2009). Människan kan finna mening genom att uppleva något eller att åstadkomma saker samt genom att älska någon. Enligt Antonovsky bedöms meningsfullhet vara den mest betydande dimensionen för att känna engagemang och motivation (Jacobsson et al. 2010) Djuren har därför visat sig vara viktig för upplevelsen av KASAM (Beck-Friis et al. 2007).
För att få en väl fungerande demensvård så är arbetet i BPSD registret till stor hjälp. I BPSD registret arbetar man på individnivå med att hjälpa boende att minska de symptom som man kan få vid demenssjukdom och hitta lämpliga omvårdnadsåtgärder som passar varje enskild individ och på så sätt också minska på medicinering (BPSD, 2021b). Där väcktes idéen om en riktig terapikatt och att studera effekterna av katt för boende med demenssjukdom. Förberedelserna för att ha katt i vården var omfattande och pågick under 2018. En projektplan skrevs och syfte med djur i vården skall vara tydligt beskrivet enligt Socialstyrelsen (2014). Utifrån de regelverk som styr skrevs en rutinpärm för katten där allt säkras inom de olika regelverken. Katten flyttade in i mars 2020.

3. Termer och definitioner

3.1 Demenssjukdom

År 2019 var det 50 miljoner människor som lever med demenssjukdomar i världen, med 10 miljoner nya människor som erhåller diagnosen varje år. På grund av att vi människor lever längre så räknar WHO att ca 82 miljoner personer kommer ha demenssjukdom i världen år 2030 (WHO, 2019). Demenssjukdom är ett samlings ord för olika former av degenererande hjärnskada som resulterar i en försämring av kognitiv förmåga men som ej anses bero på

normalt åldrande. Demenssjukdom påverkar minne, inlärningsförmåga och svårigheter att självständigt klara av aktiviteter i det dagliga livet. Demenssjukdom påverkar även beteende och kan resultera i sviktande emotionell kontroll. Det finns olika typer av demensdiagnoser och den vanligaste är Alzheimers sjukdom och utgör 60–70% av alla som drabbas av demenssjukdom hos personer över 65 år. Vaskulär demenssjukdom, frontallobsdemens och Lewybody demenssjukdom utgör andra diagnoser som förekommer (Svenskt demenscentrum, 2008b; WHO, 2019; Edberg 2009, Nordeng & Spigset,2009). Demenssjukdom är en av de största orsakerna till hjälpberoende och kognitiv funktionsnedsättning bland äldre människor (Edberg 2009; Larsson & Rundgren 2010).

3.2 BPSD-Beteendemässiga och psykiska symptom vid demens

BPSD står för Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens och är en benämning för att beskriva olika symptom som en person med demenssjukdom kan drabbas av. Ca. 90% av alla personer med diagnosen demenssjukdom kommer någon gång under sin sjukdom få BPSD symptom (BPSD, 2021a, Demenscentrum, 2010). International Psychogeriatric Association (IPA) har tagit fram begreppet BPSD för att beskriva olika beteendemässiga och psykologiska symptom som är relaterade till sjukdomen. Dessa symptom visar sig oftast när personen förlorat förmåga att tyda och förstå omgivningen samt när personen får svårigheter att kommunicera och göra sig förstådd. Internationellt har man enats om definitionen BPSD ”Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia. Symptomen som man har identifierat är agitation/upprördhet, ångest, depression/nedstämdhet, upprymdhet/eufori, sömnstörningar, matlust/ätstörningar, hämningslöshet, lättretlighet/labilitet, motorisk oro, hallucinationer, vanföreställningar och apati/likgiltighet (Edberg, 2009; BPSD,2016; Bergqvist & Magnusson, 2019).

I BPSD- registret arbetar man i teamet runt den boende. Teamet kan bestå av undersköterskorna, sjuksköterska, chef, samt ibland även arbetsterapeut och sjukgymnast. Observation görs av dessa olika symptom och med skattningsinstrumentet NPI-NH gör det möjligt att avgöra hur ofta symptomen förekommer och hur mycket det påverkar individen med demenssjukdom. Ju högre NPI-NH poäng en person har desto mer förekommer symtomen och ju allvarligare är dom. Därefter tittar man på om man hittar någon orsak till symptomen med hjälp av en checklista. När symtomskattningen är gjord så försöker man i teamet hitta lämpliga omvårdnadsåtgärder i syfte att minska symptomen (Cummings et al. 1994) och en levnadsberättelse är då till hjälp (Edberg, 2009; BPSD,2021b). De läkemedel som boende har vid registreringarna läggs in i registret under fliken läkemedel av

sjuksköterskan. När registreringarna följs upp uppdateras även läkemedel som boende har och om nya läkemedel satts in eller om läkemedel satts ut. BPSD registret har grupperat läkemedlen i systemet och vissa läkemedelsgrupper kan man ta fram statistik över. De läkemedelsgrupper som finns beskrivet i registret är Haloperidol, som är antipsykotiska läkemedel kallat neuroleptikum. Exempel på läkemedel är Haldol. Risperidon är också ett neuroleptikum och tillhör gruppen antipsykotiska läkemedel. Exempel på läkemedel är Risperidon och Risperdal. Oxazepam är lugnande och ångestdämpande läkemedel som hör till gruppen benzodiazepiner. Exempel på läkemedel är Oxascand och Sobril. Zopiklon är sömnmedicin för tillfälliga insomningsbesvär eller svårigheter att sova. Exempel på läkemedel är Zopiklon och Imovane (Fass, 2021).

3.3 Terapikatt

Begreppet vårdhund finns redan allmänt känt i Sverige och Socialstyrelsen har skrivit riktlinjer för bland annat vårdhund (Socialstyrelsen, 2014). Katt på särskilt boende för äldre, arbetar på samma sätt att jämföra med vårdhund. Skillnaden är att vårdhunden oftast gör besök under en viss tid och katten bor oftast i verksamheten (Manimalisrapporten, 2017). Vi har valt att i denna studie använda oss av begreppet terapikatt.

3.4 Övriga begreppsdefinitioner

Äldreboende är ett samlings ord på olika boendeformer för äldre personer med särskilt behov av vård och service. Särskilt boende för äldre (SÄBO) avser särskilda boendeformer enligt Socialtjänstlagen 5 kap. 5 § (Socialstyrelsen, 2011). Dessa bostäder kan också kallas gruppbostäder och är ofta avsedda för personer med ökat hjälpbehov och är oftast utrustade med gemensamma sällskaps utrymmen för måltider och annan service samt med personal tillgängligt dygnet runt. Andra boendeformer är seniorbostäder där man bor i egna lägenheter och oftast i kombination med trygghetslarm och hemtjänst (Nationalencyklopedin, 2014). Vi kommer i föreliggande studie att använda oss av definitionen särskilt boende för äldre, för att definiera boendet för personer med olika typer av kognitiv svikt vid demenssjukdom.

Personer som bor på ett särskilt boende kan ha flera olika benämningar beroende på verksamhet. De kan kallas brukare, kunder eller boende. Vi har i denna studie valt att benämna personer som bor på särskilt boende för boende.

Vi har vidare i denna studie valt att definiera de personer som arbetar på särskilt boende för medarbetare och beskriver alla olika yrkesprofessioner.

Definitionen av omvårdnadsåtgärd beskrivs i denna studie som en icke farmakologisk ordination eller aktivitet som syftar till att uppnå ett visst mål eller resultat utifrån en boendes omvårdnadsdiagnos. (Björvell &Thorell-Ekstrand,2009; Bergqvist & Magnusson, 2019).

Begreppet raskatt innebär att katten har en stamtavla och katten har genom avelsarbete erhållit specifika egenskaper och detta resulterar i att man då vet vad man kan förvänta sig av katten både vad gäller utseende enligt rasstandarden samt dess egenskaper (SVERAK, 2021).

3.5 Problemformulering

Det finns i dagsläget inte så mycket forskning på kattens påverkan för äldre som bor på ett särskilt boende. Det finns en del studier gjorda på vårdhund och riktlinjer har därmed kunnat skrivas. Liberalernas riksdagsledamot Barbro Westerholm (2019) och den före detta utredaren Susanne Gaje (2019) menar att kunskapen kring katter på äldreboenden är bristande. Det behövs mer forskning på katt i vården för att Socialstyrelsen skall kunna ge ut riktlinjer. I Manimalisrapporten (2017) beskrivs ett stort antal forskningsprojekt om djur i människans tjänst, främst hundar. Hösten 2017 hade 44 kommuner ca 159 hundar i tjänst. Katter på äldreboenden nämns lite kortfattat i Manimalisrapporten. Det står ”Brukar vara ett positivt inslag i vardagen för de boende och i viss mån även för de anställda”. Denna registerstudie kan bidra till ökad kunskap om vilken effekt en terapikatt ger på de beteendemässiga och psykiska symptom som boende kan få vid kognitiv svikt av olika typer av demenssjukdomar.

4. Syfte

Föreliggande registerstudie syftar till att undersöka vilken effekt som katt kan ha på de beteendemässiga och psykiska symptomen (BPSD) hos boende med demenssjukdom och som bor på ett särskilt boende för äldre (SÄBO). Syftet är också att studera om eventuell påverkan ses på medicinering.

4.1 Frågeställningar

- Kan katt på särskilt boende minska BPSD symptom?
- Vilken effekt kan katten ha på medicinering?

5. Metod

5.1 Design

Studien är baserad på en kvantitativ registerstudie. Målgruppen är personer med olika typer av demenssjukdom och där deltagarnas BPSD symptom följts och utvärderats över en viss tid (Polit & Beck, 2012). I denna kvantitativa registerstudie användes strukturerad mätning i Svenska BPSD registret för att beskriva vad terapikatt haft för inverkan på de NPI-NH poäng som avsetts mätas och resultatet kan visa på om det finns något samband (Polit &Beck,2012).

5.2 Urval

Studien är baserad på deltagare ur ett bekvämlighetsurval. Deltagarna är de personer med demenssjukdom och som bor på det särskilda boendet där katten bor (Polit & Beck,2012).

5.3 Deltagare

Antalet deltagare var 16 boenden med olika typer av demensdiagnoser på ett särskilt boende för äldre i Mellansverige. Deltagarna i studien bor på två avdelningar på samma våningsplan med 8st lägenheter på varje avdelning. Totalt är det 15 kvinnor (99%) och 1 man (1%) med ålder mellan 81–98 år. 8st med kognitiv svikt av Alzheimer typ, 4st med kognitiv svikt av vaskulär typ, 1st med kognitiv svikt vid Parkinson typ samt 1st med kognitiv svikt av blandad typ. 2st med kognitiv svikt av UNS typ.

5.4 Bortfall

Under studiens gång föll 1 deltagare bort med kognitiv svikt av Alzheimertyp. Slutgiltiga deltagare blev 15stycken. 14 kvinnor (99%) och 1 man (1%). 7st med kognitiv svikt av Alzheimer typ, 4st med kognitiv svikt av vaskulär typ samt 1st med kognitiv svikt vid Parkinson typ och 1st med kognitiv svikt av blandad typ. 2st med kognitiv svikt av UNS typ.

5.5 Datainsamling

Datainsamling har skett under året 2020. Data som analyserats är från mars 2020 till mars 2021. Totalt 15 registreringar gjordes i BPSD registret under kvartal 1 år 2020 och utgjorde grunddata över de BPSD symptom som boende har innan katten flyttade in. Katten flyttade in på särskilda boendet i mars 2020. Därefter gjordes uppföljningar av alla 15st BPSD registreringarna löpande under året fram till mars 2021.

Datainsamling har skett med hjälp av skattningsinstrumentet Neuropsychiatric Inventory-Nursing Home Verson (NPI-NH). Version NPI-12 används vid registrering i BPSD registret och består av 12 symptomområden: Vanföreställningar, Hallucinationer,

Agitation/upprördhet, Depression/nedstämdhet, Ångest, Upprymdhet/eufori, Apati/likgiltighet, Hämningslöshet, Lättretlighet/labilitet, Motorisk rastlöshet, Sömnstörningar och Matlust/ätstörningar. (Cummings et al. 1994; Demenscentrum,2010; BPSD,2016)

I denna studie har fem BPSD symptom valts ut att mätas. De symptomen som granskats är Depression, Ångest, Agitation, Apati och Motorisk rastlöshet. Samt en sammanställning av den totala NPI poängen över alla symptom i registret. Alla skattningar sker i teamet runt den boende med omvårdnadsansvarig sjuksköterska, gruppchef och de undersköterskor som arbetar på avdelningen där de boende bor. Ibland medverkar även rehabteamet. Alla symptom skattas utifrån hur ofta symptomet yttrar sig och bedöms under förekomst från 0–4 poäng där 4 poäng betyder mycket ofta och yttrar sig varje dag. Bedömning görs även av allvarlighetsgraden för symptomet från 0–3 poäng där 3poäng står för att symptomet är påtaglig och är svårt eller omöjligt att avleda eller kontrollera. Höga poäng motsvarar svårare BPSD symptom medan låga poäng visar på mildare eller få symptom. Därefter räknas poängen ut och poängen på förekomst gångras i systemet med poängen under allvarlighetsgrad och det är denna poäng som blir det slutgiltiga NPI-NH poängen för varje enskilt symptom. I föreliggande studie presenteras den sammanlagda NPI-NH poängen för varje enskilt symptom i stapeldiagram för samtliga 15 boende.

Vidare i registreringarna har vi endast angett terapikatten som omvårdnadsåtgärd i BPSD registreringen.

I BPSD registret kan man också få fram data över förändring i medicinering och vi har valt att titta på visualisering över läkemedelsbehandling under året 2020 för samtliga 15 boende. Resultatet presenteras i linjediagram. I linjediagrammet visar antal boende som har ett visst läkemedel och i vilken styrka. De läkemedelsgrupper som studerats är Haloperidol, Oxazepam, Zopiklon och Risperidon.

5.6 Dataanalys

Dataanalys har gjorts genom att ta fram statistik och visualisering från BPSD registret. Visualisering är ett komplement till statistiken som redan finns i registret och är bara ett annat sätt att visa samma data. I visualiseringen kan man välja tidsperiod samt kombinera flera enheter som man som registrerad användare har tillgång till. Olika variabler kan väljas ut utifrån den data som är ämnat att studeras och variablerna kan följas över tid. Variablerna över NPI-NH poäng för de olika symptomen som valts ut att studeras visas i stapeldiagram och visar de sammanslagna NPI-NH poängen för samtliga 15 boende under varje symtom.

Skillnaderna presenteras i procent över ökning eller minskning av de olika symptomen som studerats. Procentuella skillnaderna är framtagna i Excel. Läkemedel har studerats i antal och analyserats utifrån hur många personer som hade ett visst läkemedel vid första registreringen och jämfört med hur många personer som hade läkemedlet vid sista registreringen.

5.7 Forskningsetiska överväganden

Det är forskarens ansvar att följa de forskningsetiska riktlinjer som finns för att skydda individens integritet, självbestämmande och sekretess. Informerat samtycke och information skall anpassas så att varje individ förstår innebörden i informationen för att kunna fatta beslut. Saknar individen förmåga att ta till sig information och i de fall där individen är oförmögen att själv kunna ge sitt samtycke, så skall samtycke inhämtas från anhöriga, god man eller förvaltare. (ICN,2014; Helsingforsdeklarationen,2013). Det är forskarens ansvar att ingen boende skall kunna identifieras och författaren har tagit ansvarar för GDPR. Därför har författaren till denna studie avidentifierat alla tabeller. All data har validerats av namngiven validatör för att säkerställa att tabellerna stämmer överens med resultatet i registret.
Vid inskrivning på särskilt boende för äldre inhämtas samtycke till att registreringar i kvalitetsregister får göras från individen och/eller dennes anhörig/förmyndare. Samtycke dokumenteras i journalen. Deltagarna i denna studie har alla gett sitt samtycke till att registrering i kvalitetsregister får göras. Muntlig och skriftlig information om studien lämnades till alla deltagare och anhöriga. Information om studiens syfte samt projektplanen delgavs alla anhöriga på ett anhörigmöte november 2019 innan katten flyttat in. Studien är baserad på frivilligt deltagande och möjlighet har getts till att när som helst avbryta deltagandet i studien utan att behöva ange orsak. Skriftligt samtycke till att delta i studien inhämtades från alla deltagare och/eller dennes anhörig, god man eller förvaltare (Bilaga 1). BPSD registret har kontaktats för information om studien och då studien är baserad på data från den egna avdelningen, så behövdes ingen ansökan om registeruppgifter från kvalitetsregister för forskningsändamål göras. Forskaren till denna studie har tagit hänsyn till BPSD-Registrets Policy för författarskap i vetenskapliga publikationer (BPSD, 2012).

6. Resultat

6.1 Totala BPSD poängen över samtliga symptom

Den totala NPI-NH poängen är en sammanställning av samtliga symptom som finns i registret. Dessa symptom är agitation/upprördhet, ångest, depression/nedstämdhet, upprymdhet/eufori, sömnstörningar, matlust/ätstörningar, hämningslöshet, lättretlighet/labilitet, motorisk oro, hallucinationer, vanföreställningar och apati/likgiltighet. Den totala NPI-NH poängen över samtliga 12 symtom hos alla 15 deltagarna i studien visade sig ha minskat med 39,44% sedan katten flyttade in. Vid studiens start hade alla 15 boende totalt 13,87 NPI-poäng (Tabell 1). Vid studiens slut hade poängen minskat till totalt 8,4 NPI-poäng (Tabell 2). Resultatet visar att boende har mindre besvär med BPSD symtom ett år efter att katten flyttat in.

6.1.1 BPSD symptomet Depression

Vid studiens start hade 5 boende av 15st besvär med depression med NPI poäng på 3,6 (Tabell 3). Vid studiens slut hade 4 boende fortsatt symptom på depression men det hade minskat till 1,5 poäng (Tabell 4). Under studiens gång minskade NPI poängen för symptomet depression med totalt 58,33%. Resultatet visar att boende har mindre besvär med depression sedan katten flyttade in men antalet personer som hade symtom på depression minskade med endast 1 person.

6.1.2 BPSD symptomet Ångest

Av 15 boende hade 3 personer besvär med ångest vid studiens start på 2,67 poäng (Tabell 5). I juni hade ångest ökat till 5 poäng (Tabell 6). Vid studiens slut hade antal boende med ångest minskat till 2 personer och symptomets allvarlighetsgrad hade minskat till 1,5 poäng (Tabell 7). Totalt minskade ångest med 43,82% från startvärdet på 2,67 poäng till slutvärdet på 1,5 poäng. Resultatet visar att boende hade ökade besvär av ångest i juni trots att katten då bott på avdelningen i 3 månader. Dessutom minskade antal personer som hade besvär med ångest med endast 1 person. Vid studiens slut visade resultatet att boende hade mindre besvär med ångest än innan katten flyttade in.

6.1.3 BPSD symptomet Agitation

Vid studiens start hade 7 boende av 15 besvär med agitation med 6.29 NPI-poäng (Tabell 8). Från maj 2020 började NPI poängen sakta minska. I mars 2021 hade 6 personer fortsatt besvär med viss grad av agitation men dessa hade mildrats till 3 poäng (Tabell 9). Totalt minskade agitationssymptomets NPI-NH poäng med 52,31% dock hade inte antalet personer minskat särskilt mycket. De som tidigare hade besvär med agitation hade fortfarande besvär med detta men i mildare form. Resultatet visar att svårighetsgraden av agitation hade halverats efter att katten flyttat in.

6.1.4 BPSD symptomet Apati

Apati visade sig minska med 60%. Vid studiens start hade 4 boende apati med minskat intresse för omvärlden med 5 poäng (Tabell 10). Symptomet gick upp under sommaren för att sedan under hösten minska igen. Vid studiens slut hade 2 boende apati och poängen hade minskat till 2 poäng (Tabell 11). Resultatet visar att boende som tidigare hade besvär med apati har varit mer intresserade av omvärlden och mer aktiva sedan katten flyttade in.

6.1.5 BPSD symptomet Motorisk oro

I mars 2020 hade 7 boende besvär med motorisk oro med NPI poäng på totalt 3,86 (Tabell 12). Vid studiens slut hade symptomet minskat till att omfatta endast 3 personer med totalt 3 NPI- poäng (Tabell 13). Motorisk oro/vandringsbeteende har visat sig minska med totalt 22,88% sedan katten flyttade in. Antalet personer som hade besvär med motorisk oro minskade från 7st till 3st. 4 personer som tidigare hade besvär med motorisk oro hade inga symtom längre vid studiens slut.

6.2 Skillnader i läkemedelsanvändning

6.2.1 Neuroleptika

Haloperidol var det ingen boende som hade under studiens gång (Tabell 14) Ingen boende hade läkemedlet innan katten flyttade in och ingen boende hade läkemedlet vid studiens slut och går därför inte att mäta effekten av.
Läkemedlet Risperidon var det 1 boende som hade vid studiens start (Tabell 15). I april 2020 hade 2 boende Risperidon behandling (Tabell 16) Vid studiens slut hade behandling med Risperidon minskat till 1 boende igen (Tabell 17). En boende hade behandling med

Risperidon innan katten flyttade in. Den personen hade fortsatt behov av detta under hela studiens gång och ingen förändring sågs. En annan boende erhöll Risperidon i april 2020 pga BPSD symtom. Detta läkemedel kunde sättas ut i december 2020 efter uppföljning av BPSD registrering och behov fanns ej längre. Resultatet visar att läkemedelsanvändning med Risperidon minskat från 2 personer till 1 person vid studiens slut.

6.2.2 Zopiklon

Vid studiens start hade 1 boende läkemedelsbehandling med Zopiklon (Tabell 18). I maj 2020 hade 2 boende läkemedelsbehandling med Zopiklon (Tabell 19). Vid uppföljning i juli hade en boende inte längre behov av sömnmedicin. En boende hade fortsatt Zopiklon till september 2020. Vid uppföljning i oktober hade ingen boende på våningen längre behov av sömnmedicin (Tabell 20).

6.2.3 Lugnande läkemedel Oxadepam

Under läkemedelsgruppen Oxadepam visar tabell 21, att vid studiens start hade 1 boende 1 tablett Oxascand stående dagligen. I juni 2020 vid uppföljning hade detta läkemedel kunnat sättas ut och ingen boende hade läkemedelsbehandling med lugnande medicin Oxadepam under resten av studiens gång (Tabell 22). Resultatet visar att boende har mindre behov av lugnande och ångestdämpande medicin sedan katten flyttat in.

7. Diskussion

7.1 Huvudresultat

Resultatet av studien visar på att NPI-NH poängen över symptomen som avsetts att mätas har gått ner sedan katten flyttade in på särskilda boendet. Resultatet är baserat på en sammanställning av symptomen hos samtliga 15 boende på våningen. På individnivå kan dock symptom som studerats vara oförändrade, minskade eller ökat inom vissa variabler. Under studiens gång har vi i BPSD registret endast haft terapikatt som omvårdnadsåtgärd. Även om inga andra omvårdnadsåtgärder har ordinerats i BPSD registret hos samtliga boende så kan det inte uteslutas att undersköterskorna använt sig av andra åtgärder omedvetet i omvårdnadsarbetet, som kan påverka BPSD symptomen vid registreringar och uppföljning.

7.2 Resultatdiskussion

Resultatet visar på minskning av samtliga BPSD-symptom som var avsedda att undersökas.

Minskningen av depression var 58,33% men antalet personer som hade besvär med depression minskade marginellt och kan bero på att Covid-19 pandemin pågick under hela studiens gång och besöksförbud sattes in på äldreboenden i Sverige under året 2020. Att inte längre kunna träffa sina anhöriga med känsla av ensamhet och isolering kan bidra till ökad risk för depression. Om studien hade genomförts under ”vanliga” omständigheter så kanske resultatet för symptomet depression hade sett annorlunda ut.

Totalt minskade ångest med 43,82% från startvärdet på 2,67 poäng till slutvärdet på 1,5 poäng och då har vi inte beräknat skillnaden i procent från när poängen var som högst i maj. Ångest visade sig öka från 2,67 poäng vid studiens start till 5 poäng i maj 2020. Att ångest ökat i maj och under sommaren kan bero på att Coronapandemin slog till i mars 2020 och i maj 2020 infördes skyddsutrustning och riktlinjer över användande av munskydd och visir. För personer med demenssjukdom och som är mycket beroende av kroppsspråk och ansiktsuttryck kan detta orsaka mycket oro och ångest när man inte längre kan se vem som kommer för att hjälpa. Man kan då ställa sig frågan hur poängen kunde minska till 1,5 poäng vid studiens slut. Pandemin pågick under hela studiens gång och inga ändringar gjordes under året. Medarbetarna hade fortsatt munskydd och visir. Att människan gissningsvis vänjer sig vid förändring och efter en tid upplevde kanske personer med demenssjukdom inte längre skyddsutrustningen som otäck eller så blev tillgängligheten till katten bättre när isoleringen gradvis bröts upp till hösten och effekterna av katten visade sig då bättre. Att klappa ett djur ökar välbefinnandet och man blir lugn. Det sänker pulsen och blodtrycket både hos djuret och människan (Beck-Friis et al, 2007; Norling, 2002). Djur har stor betydelse för välbefinnande och livskvalitet. Ångestutbrott minskar och vårdklimatet har visat sig bli mindre stressande och lugnare med djur (Norling, 2002). I april 2020 infördes besöksförbud på alla äldreboende i Sverige på grund av Corona pandemin. Anhöriga kunde inte längre komma på besök på våningen. Att anhöriga inte längre kom in på våningen kan ha resulterat i en lugnare inomhus miljö, då det inte längre var så många olika människor som rörde sig i de allmänna utrymmena och kan ha påverkat att NPI-NH poängen för ångest och oro gått ner under hösten och bör tas i beaktande. Hade studien genomförts under ”vanliga” omständigheter så kan resultatet ha blivit något annat.

Agitation minskade med 52,31%. Djur kan förbättra beteendet hos boende med Alzheimers demenssjukdom och studier visar att verbal aggressivitet minskar och boende blir lugnare i närvaron av djur (Beck-Friis et al. 2007). Vårdklimatet blir lugnare och mindre stressande för boende (Norling, 2002). Terapikatten kan ha påverkat så agitationen gått ner. Med en katt på

särskilt boende för äldre gör att känslan ändras till att kännas mer som ett hem än som ett ”vårdboende” (Gaje, 2019). Kontakten med djur sker spontant utan språkliga krav. Minnen från barndomen finns ofta kvar och boende kan relatera till djuren i den icke verbala kontakten (Beck-Friis et al. 2007). Under pandemin så ändrades rutiner markant. Tidigare var boende oftast ute i matsalar och allrum. När isolering i lägenheterna tillämpades i större utsträckning så visade det sig att vissa boende som hade besvär med agitation blev mindre agiterade och detta bör också tas i beaktande. Vissa människor uppskattar inte den sociala samvaron som i många fall blir påtvingad när man flyttar in på ett särskilt boende för äldre. Med demenssjukdomen blir många också känsliga för stimuli och detta kan orsaka ökade BPSD symptom. Isoleringen kan därför också ha påverkat att symptomet agitation minskat hos vissa boende. Boendes naturliga försämring i sin demenssjukdom över tid, kan också ha påverkat poängen både åt ökad agitation eller minskad agitation och bör tas i beaktande.

Symptomet Apati minskade med totalt 60%. Att apati gick upp under sommaren skulle kunna bero på att många ordinarie medarbetare är på semester och fler timvikarier jobbade. Under pandemins början var även många boende isolerade i större utsträckning än tidigare och det kan också påverka resultatet. Under hösten började isoleringen brytas mer och mer och anpassning skedde i form av mindre grupperingar i allmänna utrymmen vilket kan påverka att resultatet går ner under hösten. Terapikatten kan ha påverkat boende genom att de pratar med katten när den kommer fram och boende får mer tillgänglighet till katten i allmänna utrymmen när isoleringen bröts under hösten. Nästan instinktivt smeker man katten och även i vissa fall går boende efter katten för att se vad han hittar på. Vilket även beskrivs i boken av B. Beck-friis, Strang & A. Beck-Friis (2007) där djurterapi kan ge boende en förbättrad social kontaktförmåga samt förbättrad motorik. Boende som tidigare varit sängliggande visade förbättrad rörlighet. Djur ger positiva effekter på äldre med Alzheimers demenssjukdom, framför allt på passivitet (Norling, 2002).

Motorisk oro minskade med 22,88% och då har vi inte räknat på skillnaden när NPI-poängen var som högst i april 2020. Katten kan ha påverkat kroppslig oro genom att han hela tiden befinner sig i allmänna utrymmen och finns då tillgänglig för boende med dessa symtom. Katten är mycket social och kommer fram och går även ibland gärna efter boende i korridorerna. Han sitter i matsalen och tittar på fåglarna genom fönstret eller så söker han kontakt genom att hoppa upp på bordet framför boende. Att ha ett djur att titta på eller leka med kan på så sätt distrahera boende och fokus flyttas till kattens istället. Vandringsbeteende kan eventuellt också avhjälpas med hjälp av djur. Kommer katten så stannar man upp i

”stressen” och kanske till och med böjer sig ner för att klappa honom. Katten åker gärna på rullatorerna och boende saktar då ner och kan även bryta fokus till katten i stället för vandringen. Katten går även gärna ut på den inhängande innergården och boende har berättat att de ofta kommer ut bara för att hälsa på just honom. Boende lockas på så sätt ut och man går en promenad eller sätter sig ute bland träd och blommor i den friska luften dagligen vilket också visat sig minska BPSD symtom i studier (Norling,2002; Björvell & Thorell-Ekstrand, 2009).

Läkemedelsanvändningen har minskat sedan katten flyttade in. Att läkemedelsanvändningen minskat är bra både utifrån samhällskostnader och minskad läkemedelsanvändning leder till minskad risk för fall och vård skador (Nordeng & Spigset,2009; Läkemedelsverket, 2008; Edberg, 2009). Neuroleptika användningen minskade, men en boende hade fortfarande tablett risperiodon vid studiens slut. Läkemedlet oxascand minskade från att en boende hade haft behov av lugnade medicin oxascand sedan en tid tillbaka men vid uppföljning av registreringen visade det sig att boende ej hade behov av detta längre. Oxascand kunde sättas ut och ingen boende hade sedan behov av lugnande medicin under hösten 2020. Även här kan isolering och minskade besök på våningen från anhöriga påverkat och bör tas i beaktande. Sömnmedicin minskade från att 2 boende hade detta innan katten flyttade in och under studiens gång hade till slut ingen boende behov av sömnmedicin längre. Detta kan bero på att boende kan ha haft sömnmedicin när man bodde ensam hemma innan man flyttade in till särskilt boende. Kanske känner man sig mer trygg när man bor på särskilt boende och inte har behov av det längre. Men för boende som haft sömnmedicin länge på särskilt boende för äldre kanske katten kan ha påverkat. Kanske aktiveringen som katten bidrar till dagligen gör att man sover bättre och känner sig tryggare. Under året 2020 blev det populärt med tyngdtäcken och hos några enstaka boende har anhöriga köpt in tyngdtäcken själva och som kan ha påverkat resultatet.

7.3 Metoddiskussion

Val av design är vedertaget då BPSD registret tillhandahåller de resultat som författaren avsett studera. Frågeställningarna kan författaren få svar på i en kvantitativ registerstudie. Alla deltagarna i studien fanns tillgänglig i registret och ansågs ge ett tillräckligt stort underlag för att eventuellt kunna se något sammanband. Antalet deltagare i denna studie var från början 16st. En deltagare föll bort under studiens gång och slutgiltiga antalet deltagare var 15st. Det kan anses vara lågt och samma resultat kanske inte hade kunnat ses i en större studie.

Alla registreringar görs i team med 2–3 undersköterskor, 1 sjuksköterska, gruppchef och ibland 1–2 rehab, vilket gör att ingen enskild person har kunnat styra resultatet i en specifik riktning. Det ökar trovärdigheten för resultatet.

I denna studie har skattningsinstrumentet Neuropsychiatric Inventory-Nursing Home Version (NPI-NH) använts. Databearbetning och dataanalys har lästs av direkt från BPSD- registret och presenteras med visualisering över NPI-NH poängen i stapeldiagram och linjediagram. Startvärdet jämförs med uppföljningsvärde och skillnaden räknas ut i procent i Excel. Man har därför valt att inte använda sig av andra mätningsverktyg. Om författaren använt sig av överföring av inhämtade data i ett mer vedertaget analysprogram skulle kanske trovärdigheten för resultatet blir större även om detta skulle resultera i samma resultat.

7.4 Förslag till fortsatt forskning

Denna studie visar på positiva effekter av katt på särskilt boende. En katt verkar kunna påverka BPSD symptom hos boende med olika typer av demenssjukdom och minskar depression, ångest, agitation, apati och motorisk oro samt minskad läkemedelsanvändning. Detta bör dock studeras i ett större sammanhang och med fler deltagare på flera olika boenden. Det finns mycket forskning på hund i vården. Mer forskning behövs på katt med förhoppning om att nationella riktlinjer för katt i vården skall kunna skrivas. Med mer forskning på katt kan även kattens status höjas och författaren till denna studie hoppas att mer forskning på området kan leda till att katter i framtiden kan certifieras på samma sätt som vårdhund kan idag.

7.5 Slutsats

Katt på särskilt boende för äldre visar sig vara positivt både för boende, anhöriga och medarbetare. En katt med specifika egenskaper som passar i vården, har i denna studie visat på minskade BPSD symptom hos personer med demenssjukdom. Katten har skänkt så mycket närhet och kärlek under detta tuffa år med Covid-19 pandemin som drabbat de äldre så hårt med känsla av ensamhet och isolering. Anhöriga har också uttryckt sådan glädje och lugn i att katten finns. Vi har fått till oss att de äldre och anhöriga upplever att katten ger dem glädje, lyckokänsla och minskad oro. Så här ett år efter att katten flyttat in så är känslan och miljön på våningen annorlunda. Med ett djur som rör sig blir det en annan hemkänsla och mindre som ett ”vårdboende”. Vilket också Gaje (2019) framhåller i sin intervjustudie där det beskrevs att miljön på äldreboende med katt blir mer hemtrevlig. För våra boende är det viktigt då detta är deras hem och med kattens hjälp kan vi förstärka den känslan. Dessutom

har det visats sig att djur även ger medarbetare bättre arbetsmiljö. Medarbetarna i denna studie uttrycker att katten bidrar till glädje även för dem och en trivselkänsla. Katten hjälper till att minska stressen och man stannar till en stund för att gosa. Med minskade BPSD symptom hos boende blir också vårdtyngden lättare för de anställda. Arbetsplatser där det finns djur har som regel lägre personalomsättning, lägre sjukfrånvaro och högre trivsel enligt studier (Manimalisrapporten, 2005; Manimalisrapporten, 2017). Sedan katten flyttade in på särskilda boendet har vi haft endast 1% personalomsättning på avdelningen under året 2020. En medarbetare slutade sin anställning efter en tids föräldraledighet och arbetade inte under tiden för studien.

Denna studie visar också på att en katt med rätt lämplighet och egenskaper är viktig. Författaren till denna studie ser fördelar med en raskatt, som under kontrollerad avel besitter de specifika egenskaper man söker (SVERAK, 2021). Det är viktigt att man vet vad man kan förvänta sig av katten för att på så sätt kunna minska de risker och tillbud som kan finnas kopplat till de lagar och regelverk som styr tex miljö-och hälsoskydd, patientsäkerhet, arbetsmiljö, djur-och smittskydd. Dock så visar intervjustudien av Susanne Gaje (2019) att även huskatterna var lämpliga som terapikatter. Huskatter kan ha de rätta egenskaperna som passar i vårdmiljö men detta är svårare att veta i förväg och därför bör man då ha en plan för katten om det skulle visa sig att den inte trivs i sin miljö. Det är lika viktigt att hänsyn tas för djurskyddet enligt djurskyddslagen (1988) som för patientsäkerheten. En annan aspekt att ta hänsyn till är att en raskatt kostar mer att köpa in. Författaren till denna studie ser inte något problem med kostnaderna för en raskatt. Detta är endast en engångssumma jämfört med en vårdhund där man betalar för varje enskilt besök den tiden/vecka hunden besöker verksamheten. Kostnaderna för en katt löpande under året bör tas hänsyn till och katten behöver mat, sand och försäkring. Katten ska må bra och få hjälp om den blir sjuk. Därför är det bra att ha en försäkring samt någon utsedd person i verksamheten som kan ta katten till veterinär vid behov. Terapikatten i denna studie är en raskatt som heter Neva Masquerade och är en syskon ras till Sibirisk katt. Sibirisk katt och Neva Masquerade besitter samma egenskaper. Det som skiljer dom åt är att Neva Masquerade är en maskad sibirisk katt. Denna katt ras är mycket social och följer sina människor överallt samt är intelligent och är lätt att lära (Signeringen, 2018). En del människor brukar säga att det är så nära en hund man kan komma men i kattform Dessutom har ca 50% av de testade sibiriska katterna mindre nivåer av allergenet FEL-D1 än vänliga huskatter (Lundberg Siberians, 2004), vilket är bra utifrån arbetsmiljösynpunkt.

Författaren till denna studie förespråkar fler katter på särskilda boenden för äldre med förhoppningen om att fler boende med demenssjukdom skall få leva sitt liv med minskade BPSD symtom och må så bra dom bara kan trots sin sjukdom.

Acknowledgment

Författaren till denna studie vill tacka BPSD registret-Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symptom vid demens. Ett nationellt kvalitetsregister med syfte att minska BPSD symtom och på så sätt minska lidande och öka livskvaliteten för personer med demenssjukdom. Besök gärna deras hemsida för att läsa mer. https://bpsd.se/

8. Referenslista

Beck-Friis, B., Strang, P. & Beck-Friis, A. (2007). Hundens betydelse i vården: erfarenheter och praktiska råd. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.

Bergqvist, M. & Magnusson, B. (2019). Ickefarmakologiska åtgärder vid vanligt förekommande symptom hos sköra äldre: Hälso-och sjukvårdsförvaltningen: Region Stockholm.

Bergler. R. (1992). What Pets Mean to Humans: Well-Being and Quality of Life. Bonn University, IAHAIO konf. Paper, 1992.

Björvell, C. & Thorell-Ekstrand, I. (2009). Omvårdnadsåtgärder. Ehrenberg, A., Wallin, L. & Edberg, A. (red.) (2009). Omvårdnadens grunder Ansvar och utveckling. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

BPSD (2012). Policy för författarskap i vetenskapliga publikationer. Hämtat 8/9 2021 från https://www.bpsd.se/wp-content/uploads/2012/03/xx2-BPSD-Registret-Policy-för-författarskap-i-vetenskapliga-publikationer.pdf

BPSD (2016). Svenskt Register för Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens. Vad är BPSD? Hämtat 11/8 2020, från https://www.bpsd.se/wp-content/uploads/2016/02/Vad-%C3%A4r-BPSD.pdf

BPSD (2021a). Svenskt Register för Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens. Om BPSD registret. Hämtat 24/3 2021, från https://bpsd.se/om-bpsd-registret/

BPSD (2021b). Svenskt register för Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens. Hur arbetar man med registret? Hämtat 24/3 2021, från https://bpsd.se/hur-arbetar-man-med-registret/

Cummings, J. L., Mega, M., Gray, K., Rosenberg-Thompson, S., Carusi, D. A., & Gornbein, J. (1994). The Neuropsychiatric Inventory: comprehensive assessment of psychopathology in dementia. Neurology, 44(12), 2308–2314.

Edberg, A. (2009). Minnessvårigheter och förvirringstillstånd. Edberg, A. & Wijk, H. (red.). Omvårdnadens grunder. Hälsa och ohälsa. (1. uppl.), pp. 749-791. Lund: Studentlitteratur.

Fass (2021). Läkemedel. Hämtat 26/3 2021, från www.fass.se

Gaje, S. (2019). Katt på äldreboende: rapport från en intervjuundersökning 2018. [Strängnäs]: Bokförlaget Axplock.

Helsingforsdeklarationen (2013). WMA declaration of Helsinki - ethical principles for medical research involving human subjects. Hämtat 21/4, från https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/

ICN (2014) International Council of NursesSvensk sjuksköterskeförening. ICN:s etiska kod för sjuksköterskor. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Jacobsson, C., Palm, C., Willman, A., & Torpenberg, I (2010). Svensk sjuksköterskeförening (2010). Värdegrund för omvårdnad. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Larsson M. & Rundgren, Å. (2010). Geriatriska sjukdomar. Studentlitteratur, Lund.

Langius-Eklöf, A. (2009). Känsla av sammanhang. Edberg, A. & Wijk, H. (red.) (2009). Omvårdnadens grunder Hälsa och ohälsa. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lundberg Siberians (2004). Myths about Siberians. Hämtad 4/9 2020, från http://siberianresearch.com/cat-allergies/myths-about-siberians.html

Läkemedelsverket. (2008). Läkemedelsbehandling och bemötande vid Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demenssjukdom – BPSD. Hämtad 13/8 2021, från https://www.lakemedelsverket.se/490322/globalassets/dokument/behandling-och-forskrivning/behandlingsrekommendationer/bakgrundsdokument/bakgrundsdokumentation-bpsd.pdf

Manimalisrapporten (2005). Hämtad 13/8-2020, från http://manimalis.com/wp-content/uploads/2014/03/manimalisrapporten-2005-2.pdf

Manimalisrapporten (2017). Sällskapsdjurens betydelse för människan och samhället. Hämtad 13/8–2020, från, http://manimalis.com/wp-content/uploads/2017/05/Manimalisrapporten-2017-web-1710.pdf

Manimalisrapporten (2020). Sällskapsdjurens betydelse för människan och samhället. Hämtad 10/5-2020, från https://www.djuryn.se/wp-content/uploads/2020/07/Manimalisrapporten-2020-slutversion.pdf

Nationalencyklopedin (2014). Nationalencyklopedin [Bd] 38 2013. Malmö: NE Nationalencyklopedin.

Nordeng, H. & Spigset, O. (red.) (2009). Farmakologi och farmakologisk omvårdnad. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur

Norling, I. (2002). Djur i vården: om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra vårdmedarbetareens arbetsmiljö. Göteborg: Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Polit, D.F & Beck, C.T (2012). Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice. (9. uppl.), Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.

Signeringen (2018). Raspresentation. Hämtad 18/1 2021, från https://www.signeringen.se/index.php/om-rasen

Socialstyrelsen (2011). Bostad i särskilt boende är den enskildes hem. Hämtat 11/8 2020, från https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2011-1-12.pdf

Socialstyrelsen (2012). Demenssjukdomarnas samhällskostnader i Sverige 2012 hämtad10/8 2020, från https://demenscentrum.se/sites/default/files/globalassets/publicerat_pdf/socialstyrelsen/sos_2012_demenssjukdomars-kostnader.pdf

Socialstyrelsen (2014). Hundar i vård och omsorg: Vägledning till gällande regelverk, hämtat 25/1 2021, från https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-8-7.pdf

Socialstyrelsen (2017). Nationella riktlinjer: Vård och omsorg vid demenssjukdom, hämtat 10/8 2020, från https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2017-12-2.pdf

Svenskt demenscentrum (2008a). Fakta om demens, demens i siffror. Hämtat 23/1–2021, från https://demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Demens-i-siffror

Svenskt demenscentrum (2008b). Fakta om demens, Vad är demens? Hämtat 23/1-2021, från https://demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Vad-ar-demens

Svenskt demenscentrum (2010). Arbeta med demens, BPSD registret. Hämtat 12/12 2020, från https://demenscentrum.se/Arbeta-med-demens/Verktyg/Svenskt-BPSD-register-

SVERAK (2021). Sveriges Kattklubbars Riksförbund. Kattraser, hämtat 15/1 2021, från https://www.sverak.se/kattraser/

Westerholm, B (2019). Låt fler katter flytta in på äldreboendet, hämtat 12/12–2020, från https://www.dagenssamhalle.se/debatt/lat-fler-katter-flytta-pa-aldreboendet-29167

WHO (2019). Världshälsoorganisationen. Dementia. Hämtat 10/8 2020, från https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/dementia

9. Bilagor

Bilaga 1

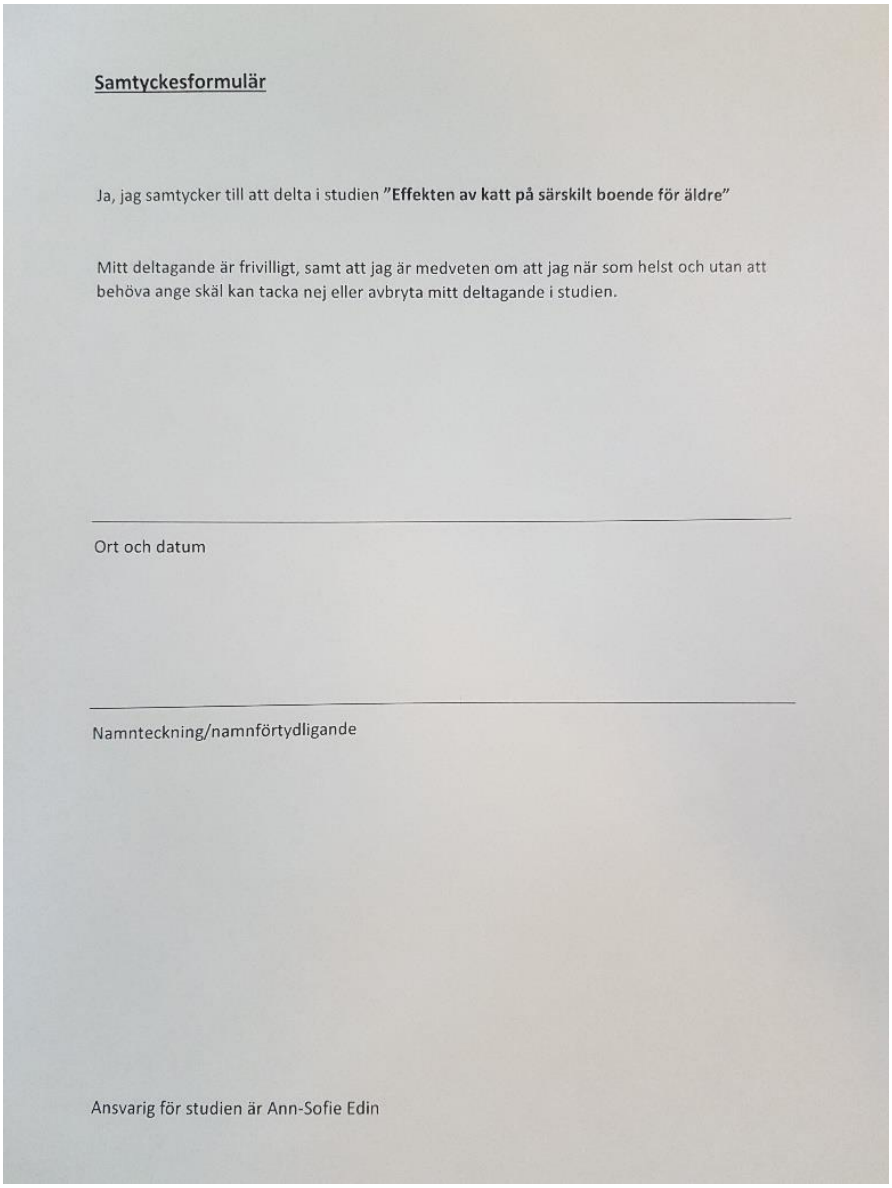

Samtyckesformulär

Ja, jag samtycker till att delta i studien **"Effekten av katt på särskilt boende för äldre"**

Mitt deltagande är frivilligt, samt att jag är medveten om att jag när som helst och utan att behöva ange skäl kan tacka nej eller avbryta mitt deltagande i studien.

Ort och datum

Namnteckning/namnförtydligande

Ansvarig för studien är Ann-Sofie Edin

Edin, Ann-Sofie

Tabeller

Tabell 1.

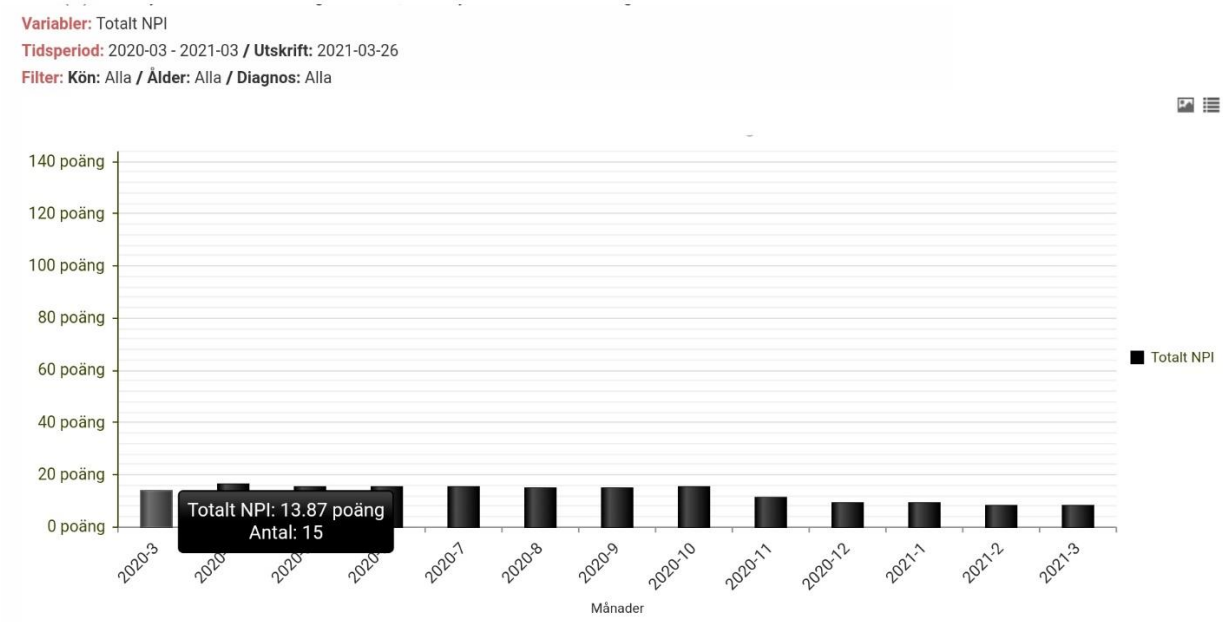

Tabell 2.

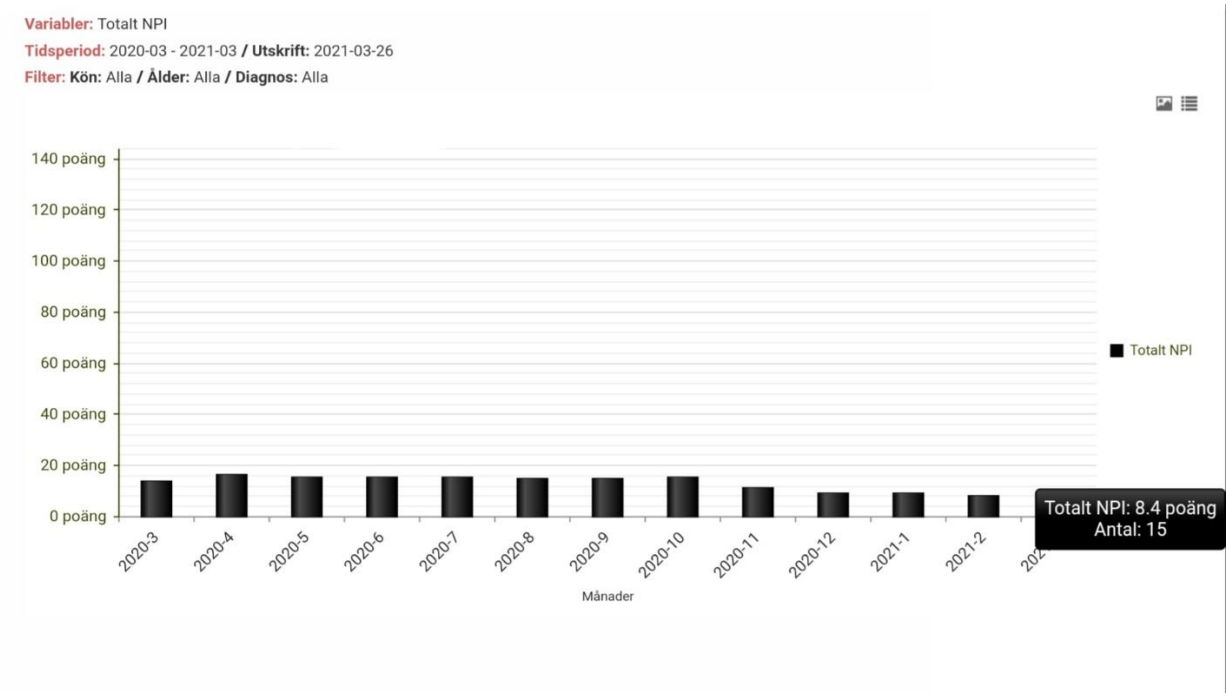

Tabell 3.

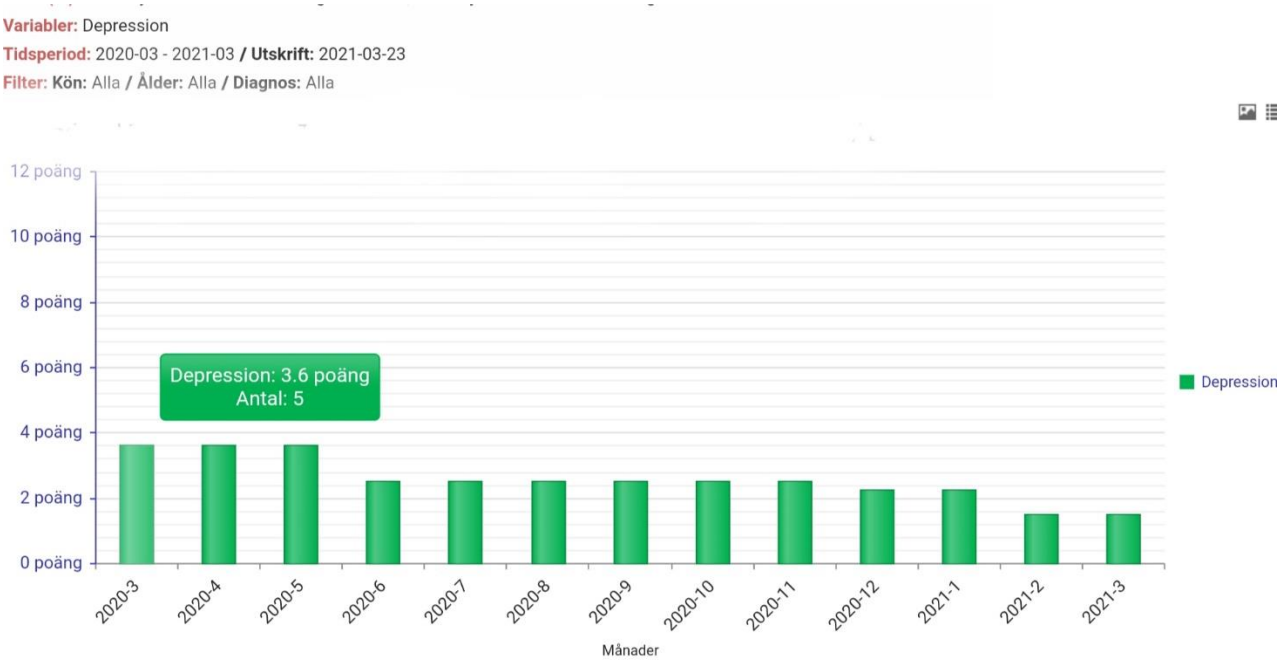

Tabell 4.

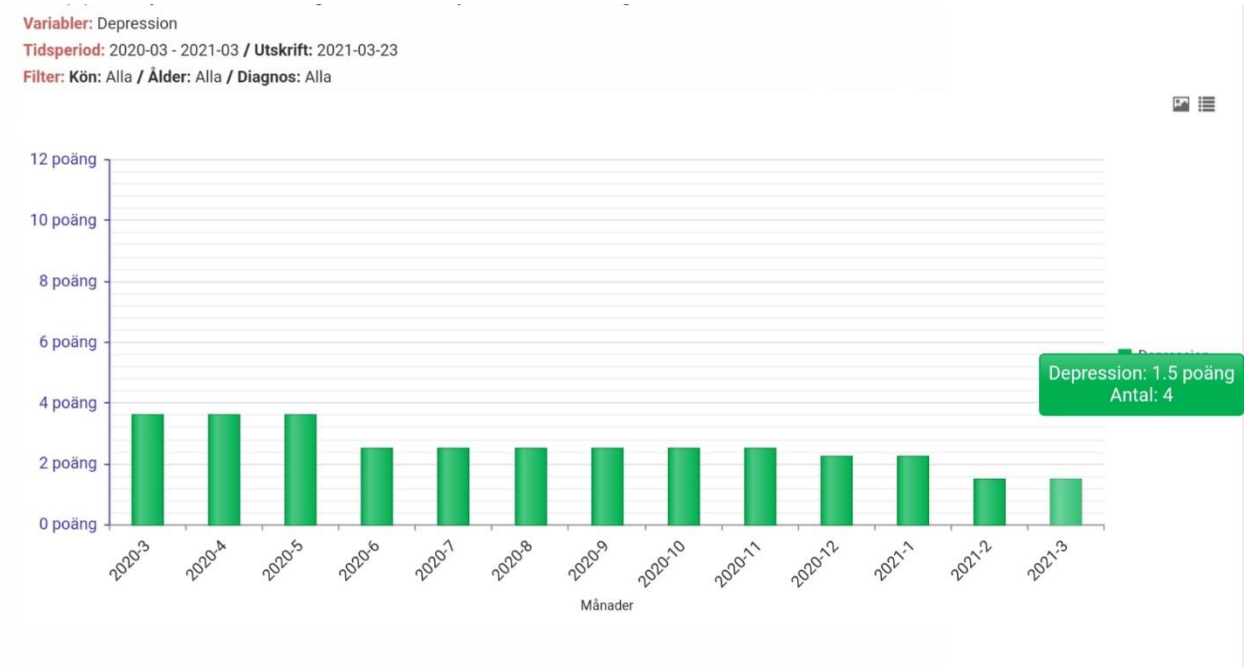

Edin, Ann-Sofie

Tabell 5.

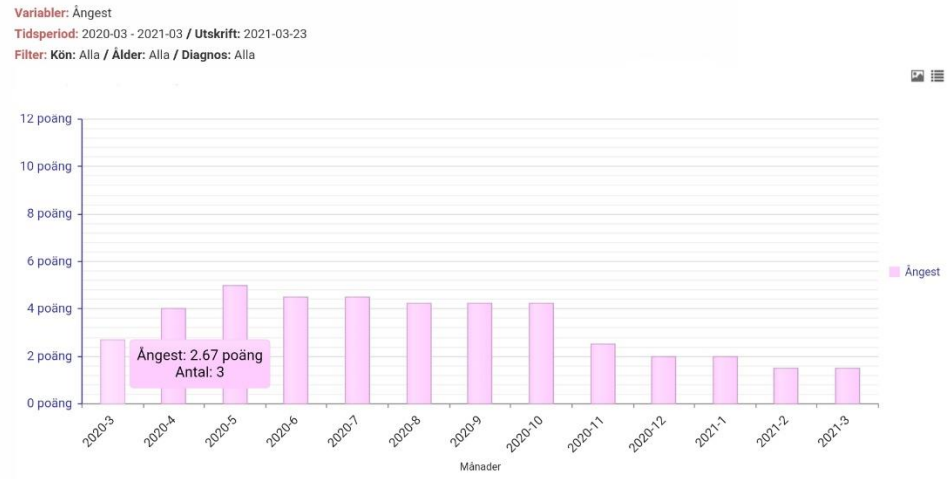

Tabell 6.

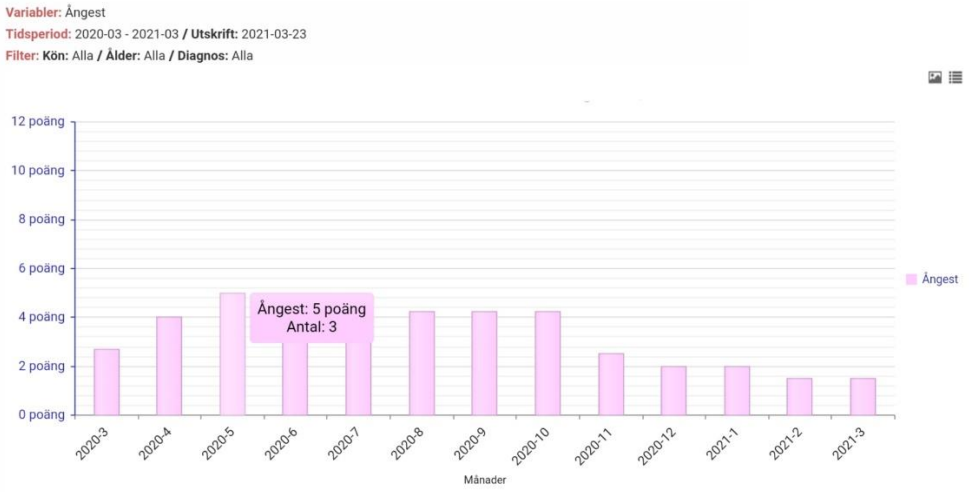

Tabell 7

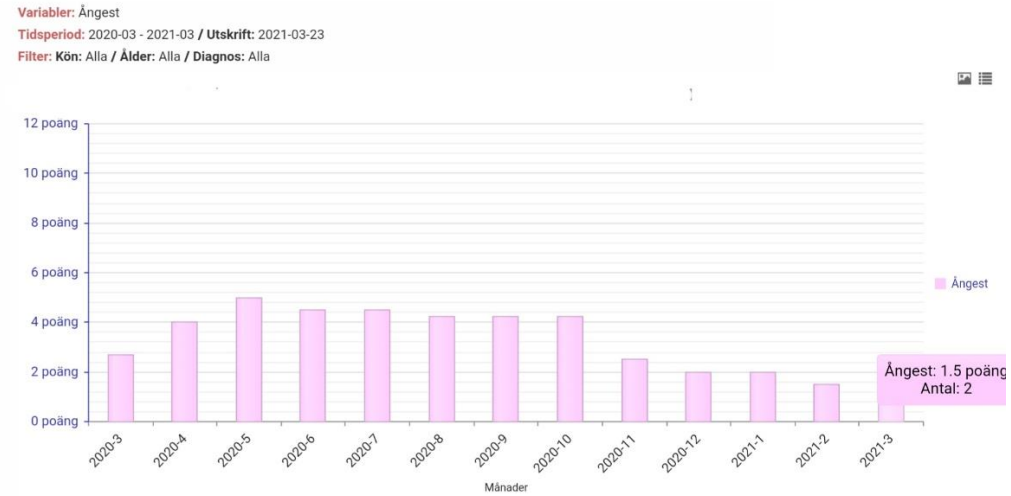

Edin, Ann-Sofie

Tabell 8

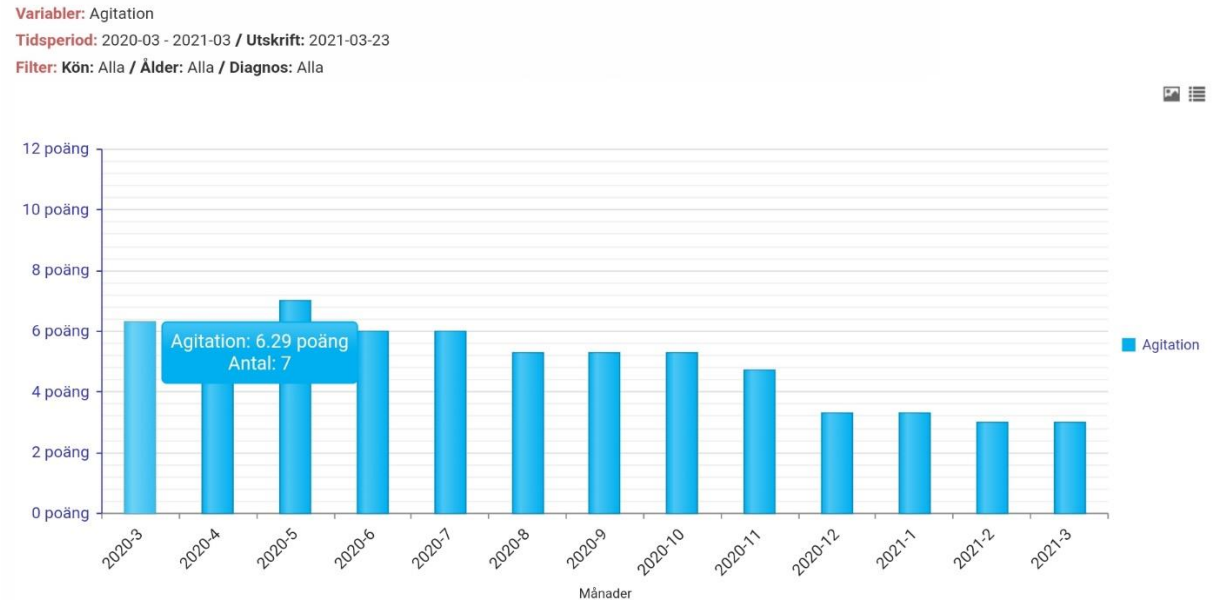

Tabell 9

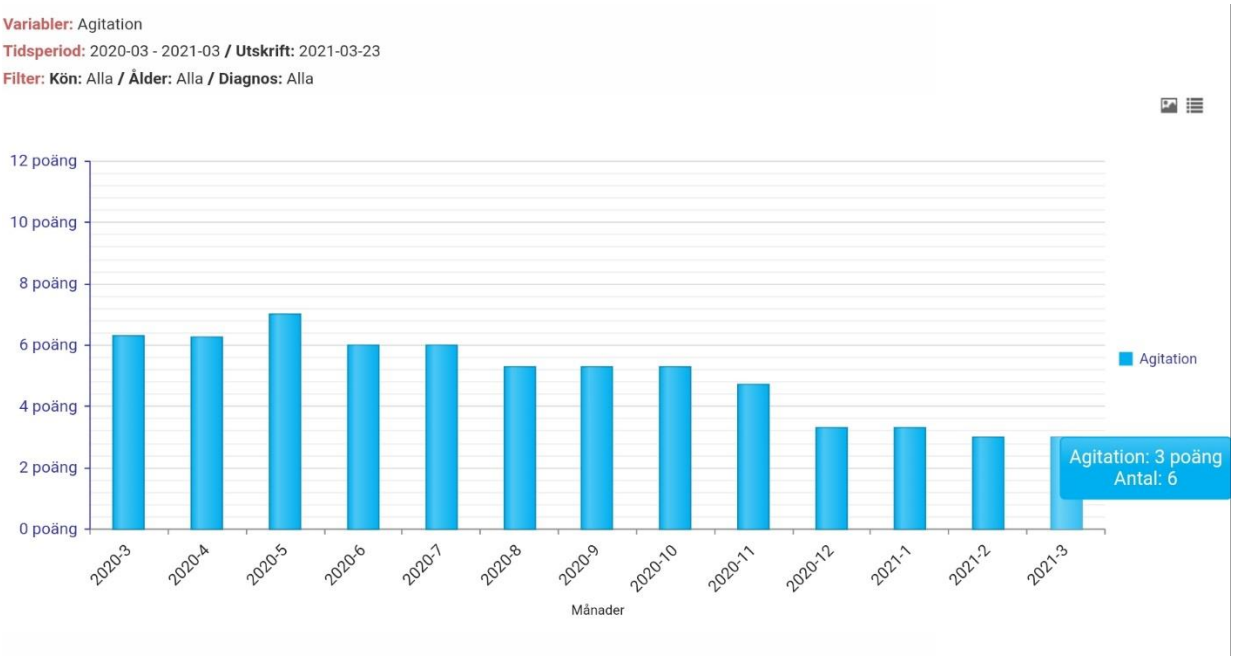

Edin, Ann-Sofie

Tabell 10

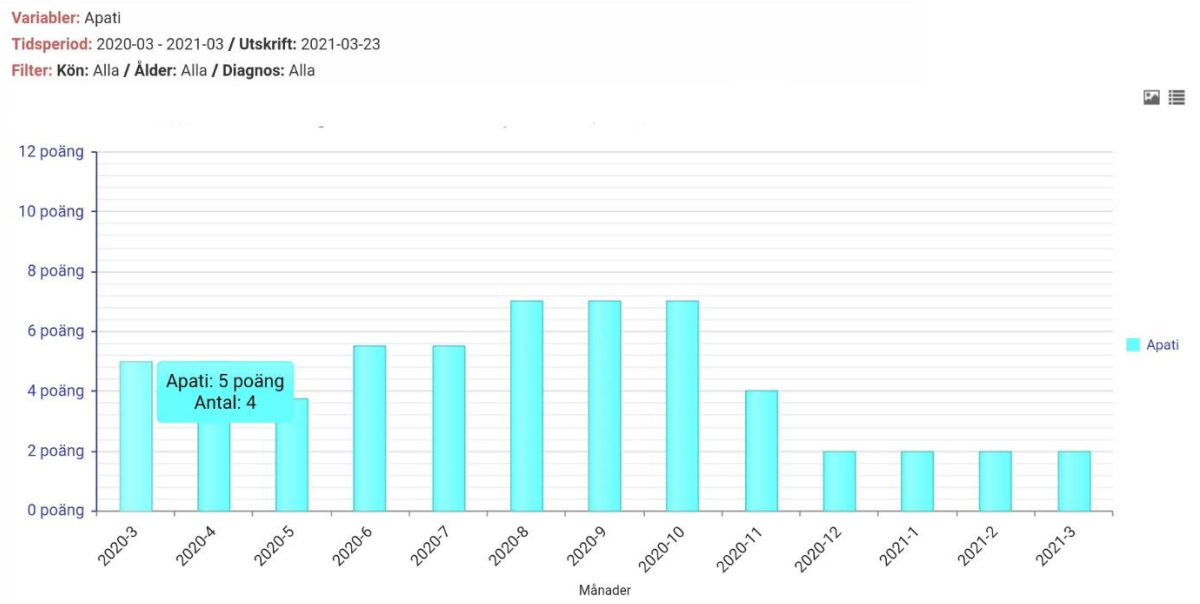

Tabell 11

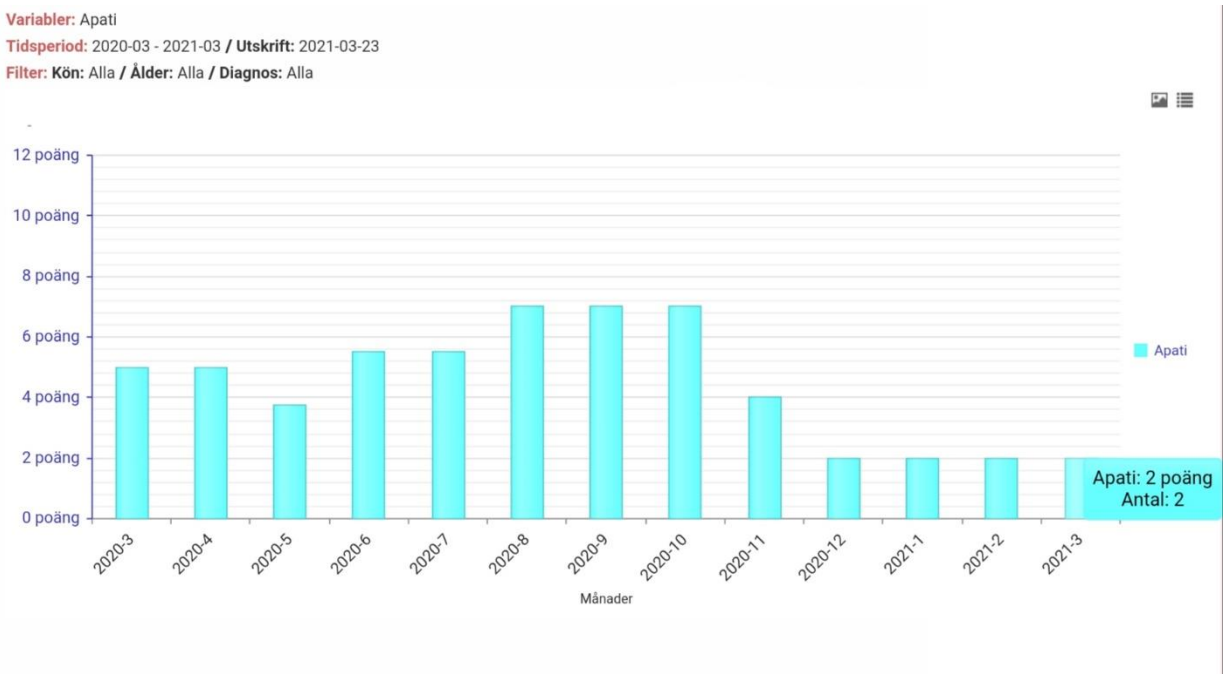

Edin, Ann-Sofie

Tabell 12

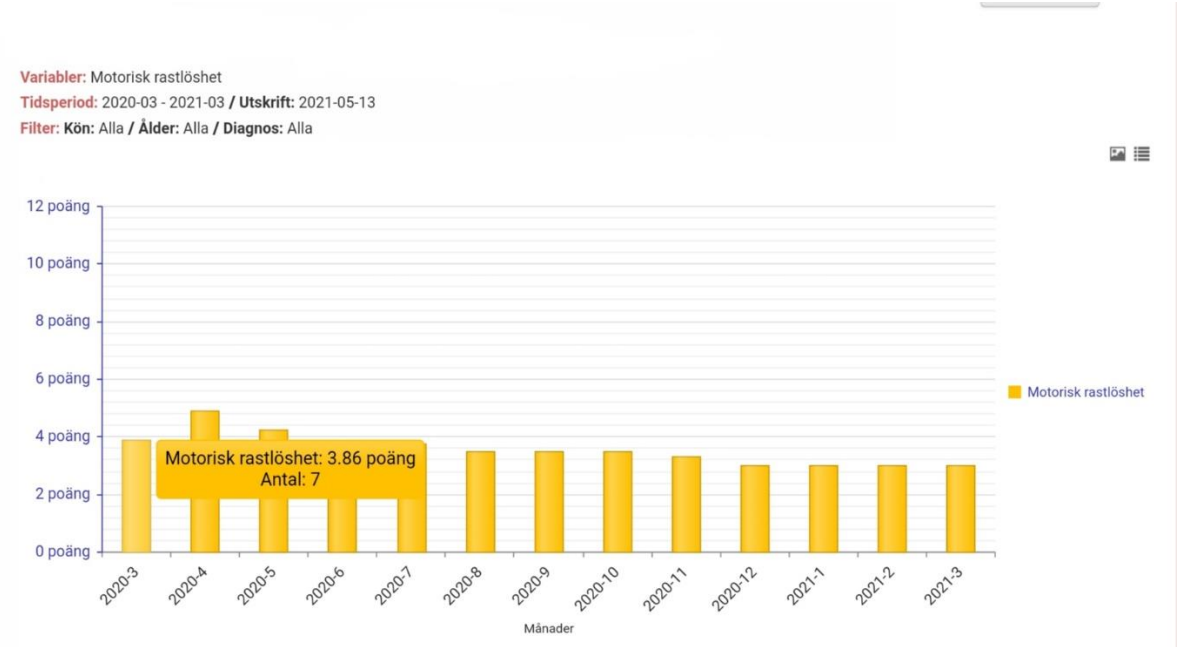

Tabell 13

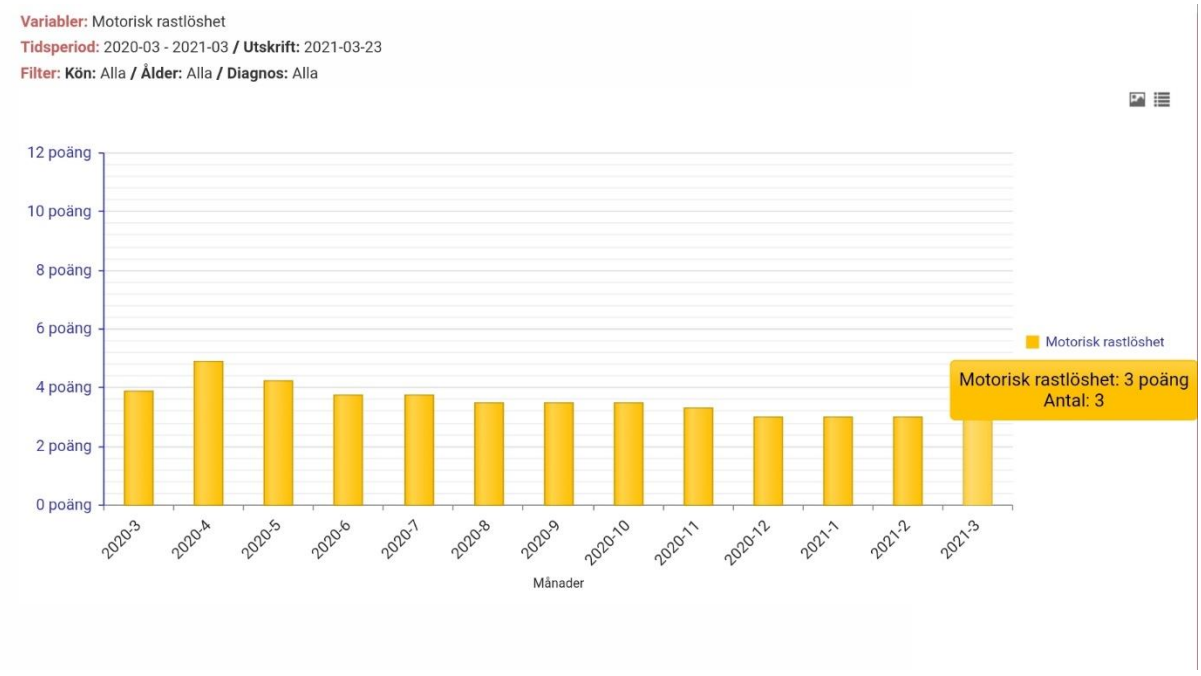

Edin, Ann-Sofie

Tabell 14

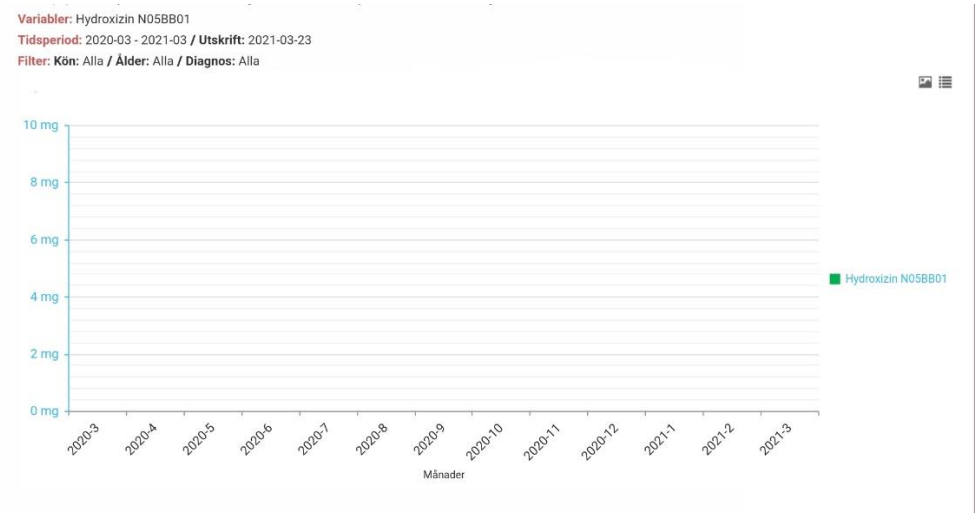

Tabell 15

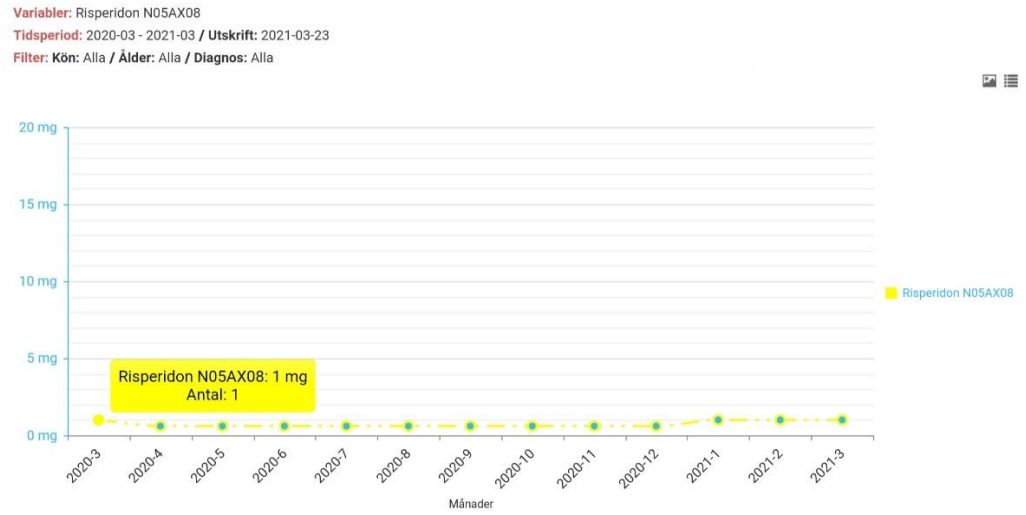

Tabell 16

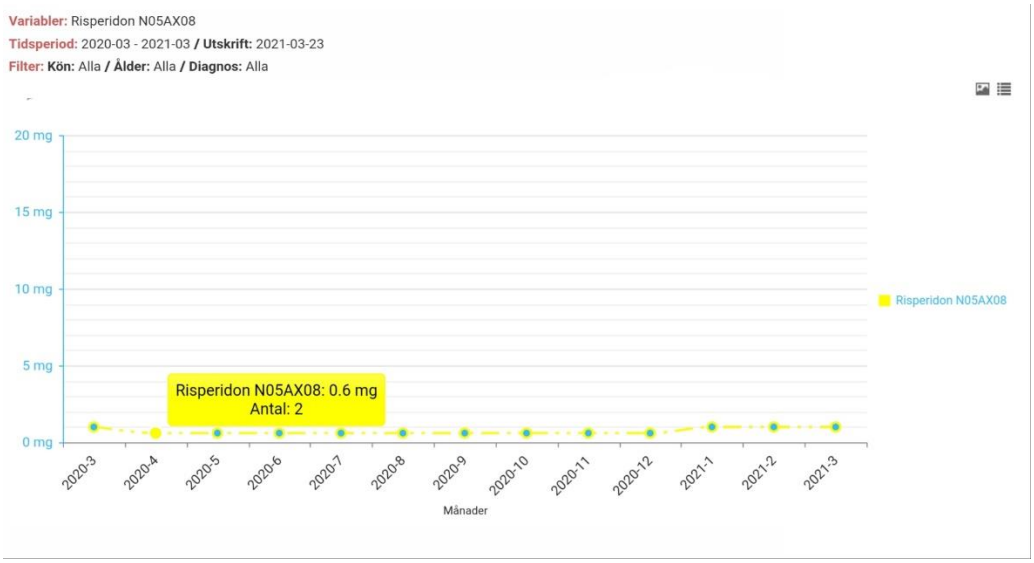

Edin, Ann-Sofie

Tabell 17

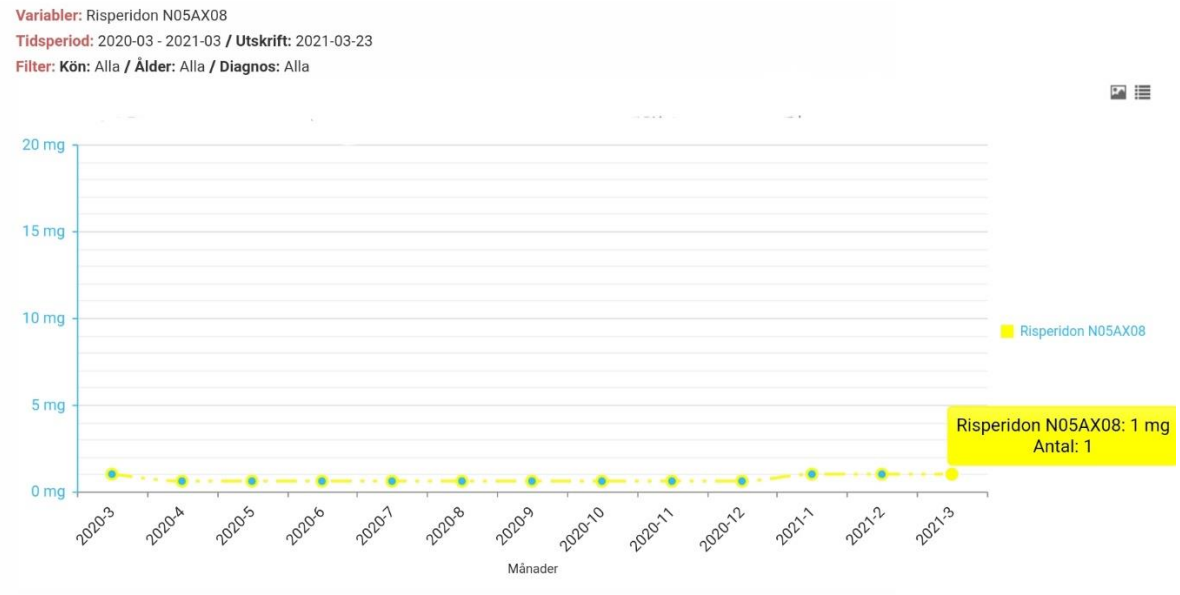

Tabell 18

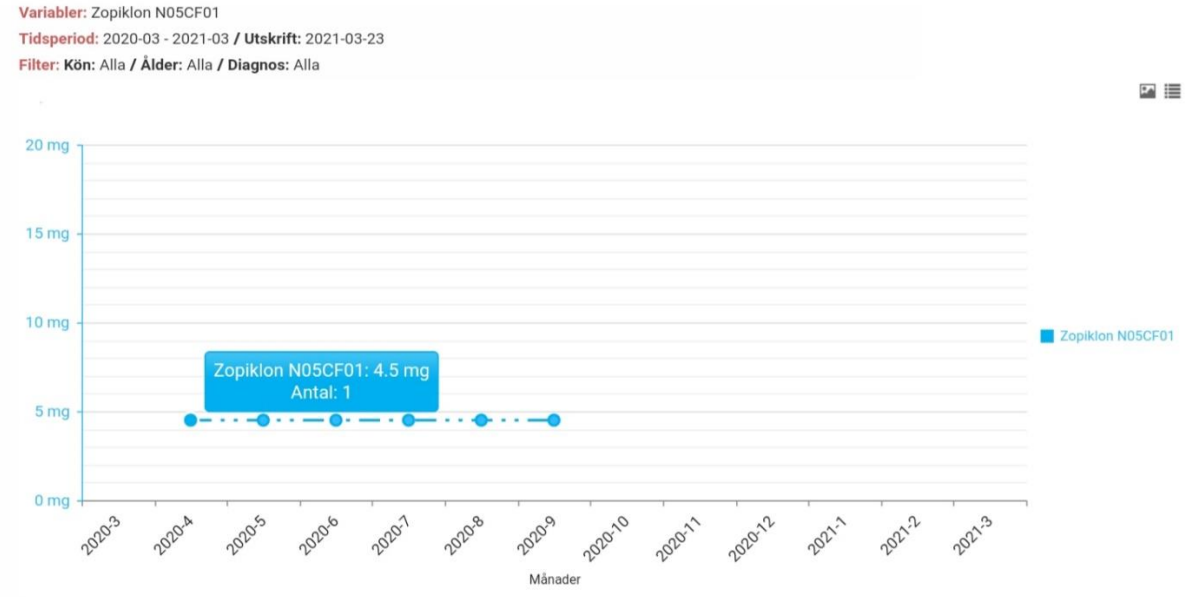

Edin, Ann-Sofie

Tabell 19

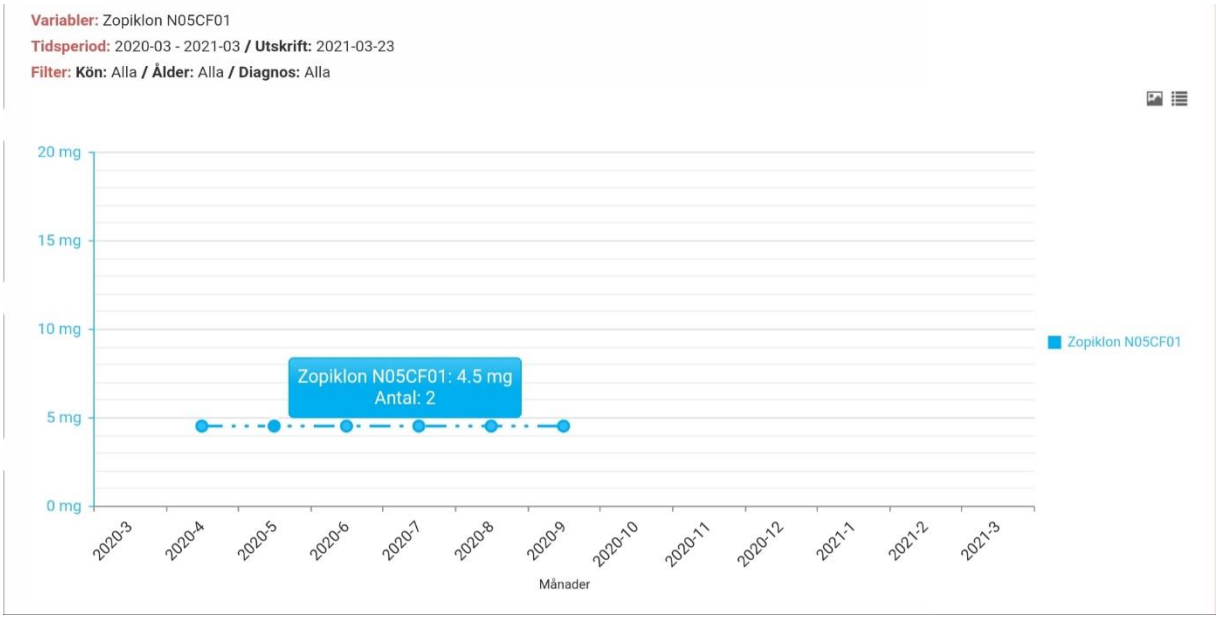

Tabell 20

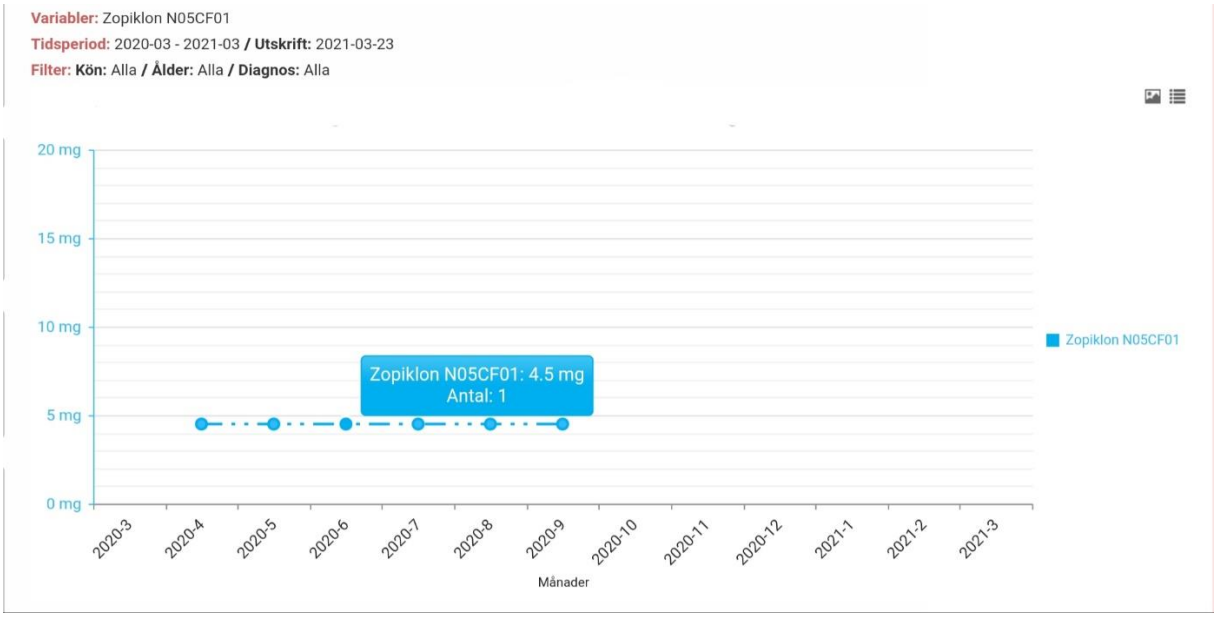

Edin, Ann-Sofie

Tabell 21

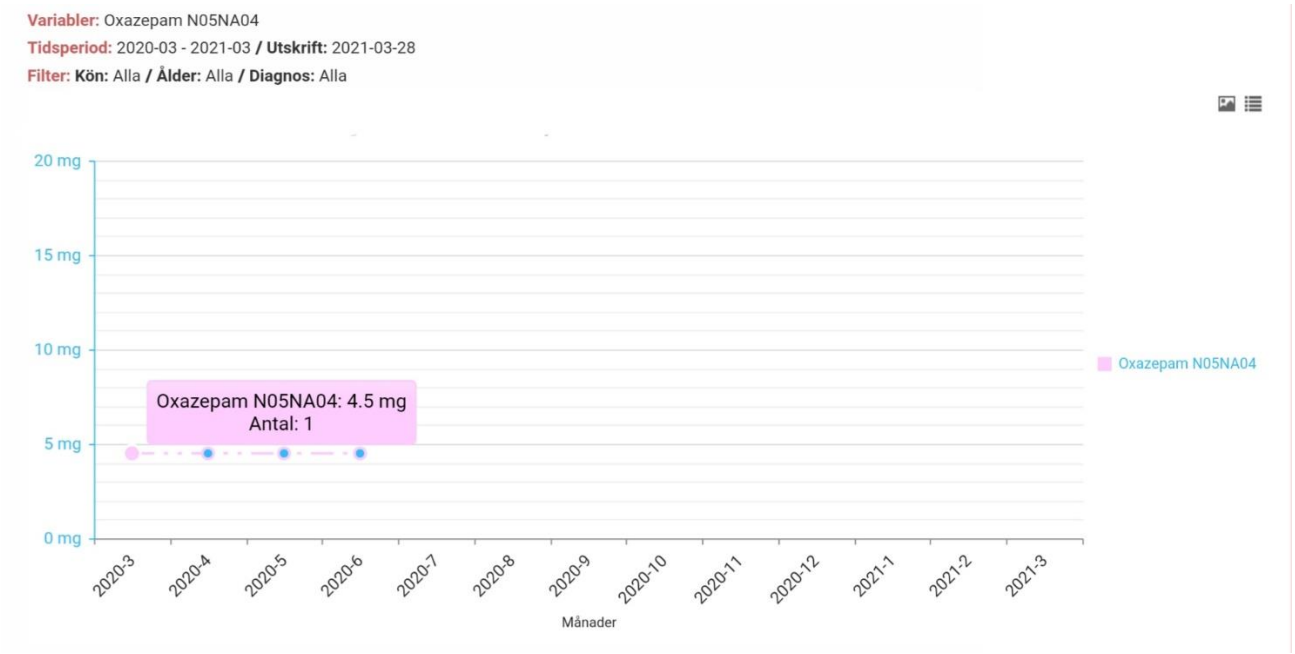
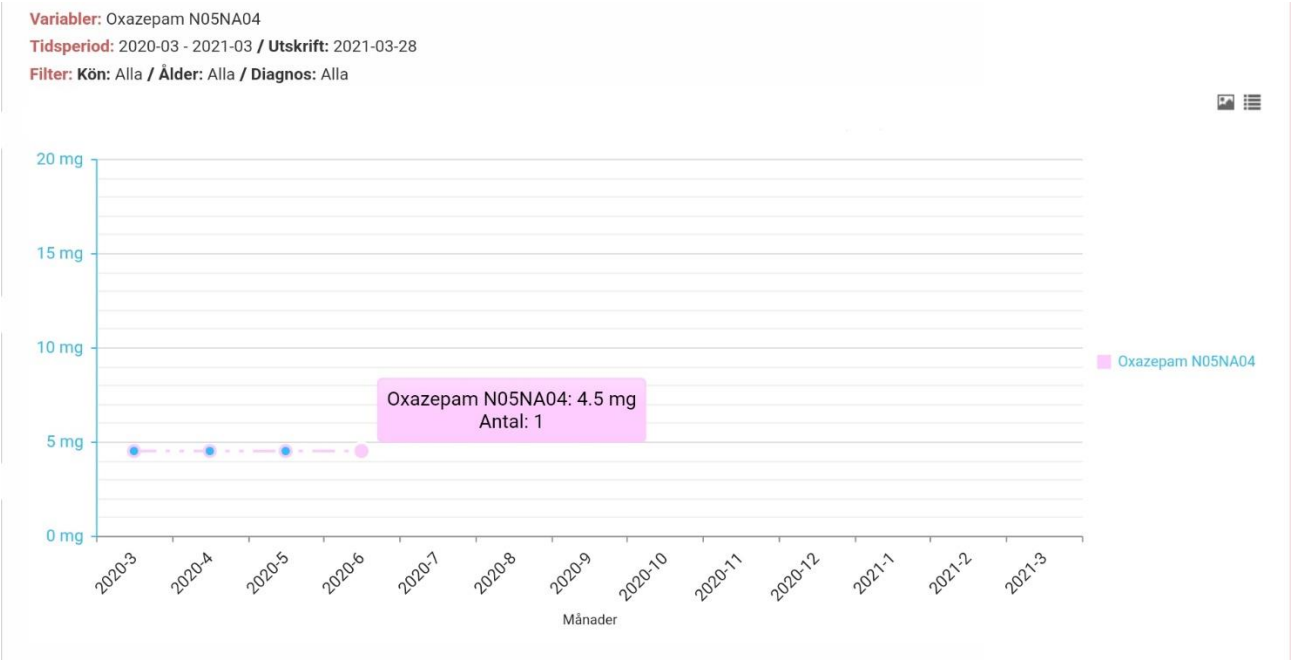
Tabell 22